

DE OORLOG, 10 september 1914
 [ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27812]

[Donderdag 10 September 1914]

Inhoudsopgave 10 september 1914

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27812]	1
DE OORLOG	2
Op het Westelijk oorlogstooneel.	2
Tusschen Seine en Marne.	2
De Duitsche terugtocht.	3
De Duitschers in Frankrijk.	3
Fransch communiqué.	3
In België.	3
Het Oostelijk oorlogstooneel.	3
De Russische legers.	3
Wederom een slag bij Lemberg.	3
Van het Zuidelijk oorlogstooneel.	3
Servische inval in Bosnië.	3
DUITSCHLAND.	4
Waarom Manonvilliers vallen moest.	4
Het optreden der Duitschers in België door een Duitscher beoordeeld.	4
Volkspsihologie.	4
De oud-afgevaardigde Wetterlé.	5
Onderscheiding.	5
NOORWEGEN.	6
Een bewering van de "Times".	6
ENGELAND.	6
Mijnenleggende visschersschepen.	6
Britsch-Indië en de oorlog.	6
Proclamatie van koning George V aan de koloniën.	6
OOSTENRIJK-HONGARIJE.	7
De toestand in Oostenrijk-Hongarije.	7
VEREENIGDE STATEN.	7
Het Amerikaansche Roode Kruis en Duitsche reservisten.	7
TELEGRAMMEN.	7
Prins Albert.	7
Nederland en de Oorlog.	7
Militaire automobielen en motorrijwielen.	7
De "Nieuw-Amsterdam".	7
S.S. Prinses Juliana.	7
Schip opgebracht.	7
Gertrud Förstel.	8
Lossing van de "Gneisenau".	8
Het broodverbruik.	8
De "Tambora".	9
Fransche officieren van gezondheid.	9
Posterijen en Telegrafie.	10
VEETEELT.	10
Uitvoer van vee naar België.	10
DUITSCHLAND.	10
Ludwig Frank.	10
BULGARIJE.	10
Anti-Russische stemming.	10
BEURS EN NIJVERHEID.	10
Japansch Oorlogskrediet.	10
Buitenlandsche Staatsfinanciën.	10
Buitenlandsche handel van Engeland.	10
Uit Japan.	11
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27812]	11
DE OORLOG	11
De algemeene toestand.	11
Uit het verre Oosten.	12
Japan en de vrede.	12
Op het Westelijk oorlogstooneel.	12
De strijd tusschen Seine en Marne.	12

Naspeuringen van Paul Theelen: 10 september 1914

De Engelsche actie tot 7 September.	13
Op het Oostelijk oorlogstooneel.	13
De strijd in Galicië.	13
DUITSCHLAND.	13
Een protest van de Duitsche sociaaldemocraten.	13
Ruw optreden tegen gevangenen.	13
De houding van Japan.	14
Tegen den oorlog in Afrika.	14
De strategie van den tegenwoordigen oorlog.	14
BELGIË.	15
Te Antwerpen.	15
Uit Noord-België.	16
De toestand in Afrika.	16
Een schandaal.	16
FRANKRIJK.	16
Parijsch Oorlogs-dagboek. XVII.	16
Een attest over Fransche kogels.	19
De "Temps" naar Bordeaux.	19
Nieuwe recruten.	20
ENGELAND.	20
De "Oceanic" vergaan.	20
Dienstneming bij het Engelsche leger.	20
Nederland en de Oorlog.	20
Het zilver van de Nederl. Bank.	20
Verzekering van zeelieden.	20
Gezelligheid op de forten.	20
Comité voor uitgeweken Hollanders uit België.	21
De Zwitsersche trein.	21
Desertie?	21
Zeerijksraad te Willemsoord.	22
DE PERS.	22
Het opbrengen van Nederlandsche handelsschepen met hun ladingen.	22
BELGIË.	24
Een proclamatie van generaal v. d. Goltz.	24
Spoorwegklacht?	24
ENGELAND.	25
De suffragettes en de oorlog.	25
Een vraag.	25
BINNENLAND.	26
De officieren Reimers en Verhulst.	26
Posterijen en Telegrafie.	26
ONDER DE STREEP.	26
Over iets anders.	26
Algemeene dienstplicht.	28
BEURS EN NIJVERHEID.	28
Buitenlandsche Handelscijfers.	28
Uit de Ver. Staten.	29

5

EDITIE VAN 2 UUR. OCHTENBLAD.

DE OORLOG

10 **Een nieuwe [slag] bij Lemberg. - Britsch-Indië en de oorlog. - Een proclamatie van de koning van Engeland.**

Op het Westelijk oorlogstooneel.

Tusschen Seine en Marne.

15 PARIJS, 9 Sept. (Reuter.) Het officieele communiqué van gisteravond luidt: Op onze linkervleugel hebben de Duitschers die op hun terugtocht Petit Morin passeerden, ten einde hun verbindingen te beschermen, heftige maar vruchteloze aanvallen gedaan op onze strijdkrachten aan den rechteroever van de Ourcq. Onze Engelsche bondgenooten zetten het offensief voort in de richting van de Marne op de plateaux noordelijk van
20 Sezanne. Onze troepen vorderen goed, maar met moeite. Aan ons centrum wordt hevig gestreden met afwisselend geluk. Op onze rechtervleugel is de toestand goed voor Nancy en de Vogezen.

De Duitse terugtocht.

25 LONDEN, 9 Sept. (Eigen Bericht.) Alle telegrammen brengen eenparig goed nieuws voor
de bondgenooten. De correspondent van de "Daily Chronicle", Donohoe, seinde gisteren
aan zijn blad, dat de rechtervleugel van de Duitschers duchtig kloppend heeft gekregen en
de terugtrekkende beweging voortzet, met het Britsche leger aan de flank. Alle
30 aanwijzingen duiden er op, dat de terugtrekkende beweging definitief is en niet maar
een tijdelijke terugtocht. Gisteren liet de rechtervleugel, ten einde aan de Britsche
vervolgving te ontkomen, wagens, gewonden en voorraden achter, benevens vele kanonnen.
De terugtrekking van den rechtervleugel bevrijdt vrijwel Amiens en Arras, terwijl uit
Rijssel wordt gemeld, dat het geheel vrij van vijanden is. De "Daily News" verneemt
35 hoofdzakelijk [z]ich uitstrekke over een afstand van achttien mijlen zonder dat een
schot werd gelost; voortdurend werden de Duitschers door de verbonden opgedrongen.
De Duitse gevangenen schenen volkomen uitgeput.

De Duitschers in Frankrijk.

40 PARIJS, 9 Sept. (Reuter's bijzondere dienst.) Een aantal Fransche soldaten, die in de
jongste gevechten in den omtrek van Meaux en Colommiers gewond werden, kwamen heden
te Parijs aan. Een sergeant vertelde belangwekkende bijzonderheden over het gevecht,
waarin hij gewond werd: "Wij vervolgden over negentien mijlen twee Duitse
45 regimenten, die gesteund werden door cavalerie en artillerie. Gedurende den haastigen
terugtocht werd geen enkel schot gelost door de Duitschers, terwijl de Franschen een
hevig vuur onderhielden, dat den vijand decimeerde. Wij slaagden er in een gedeelte
der Duitse colonne te isoleeren en namen zeven kanonnen, twee mitrailleurs, en tal
van gevangenen. Een hunner was een infanterie-sergeant, die wat Fransch sprak, en die
50 erkende, dat de manschappen bijna geen ammunitie meer hadden, en het bevel kregen er
zuinig mee te zijn. Een gewonde officier telde 600 lijken in een loopgraaf. De
Duitse troepenmacht die hier, na twee dagen gestreden te hebben, werd
teruggedreven, bestond uit twee legerkorpsen. Zij leed ontzettende verliezen. De
officier bevestigde de mededeeling van den sergeant over het gebrek aan ammunitie der
55 Duitschers, en zeide dat zij zeer vermoeid schenen.

Fransch communiqué.

PARIJS, 9 Sept. (Reuter.) (Communiqué van 3 uur 's nam.) Ofschoon de Duitschers hunne
troepen hebben versterkt, blijft de toestand op den linkervleugel bevredigend. De
vijand wijkt achteruit voor het Engelsche leger. In het centrum is onze opmarsch
60 langzaam, maar algemeen. Op den rechtervleugel heeft de vijand niets ondernomen tegen
de versterkingen van Nancy. In de Vogezen en den Elzas is geen verandering in den
toestand gekomen.

In België.

65 ANTWERPEN, 9 Sept. (Eigen tel.) (Officieel.) De Duitschers, die verleden nacht in de
omstreken van Gent waren, zijn heden zuidwaarts getrokken, hun buit medenemend.
Onderweg hebben zij nog eenige winkels in de omstreken van Meldren geplunderd. Andere
troepen uit de richting van Sotteghem begaven zich naar de omstreken van Ronsse. Zij
schijnen naar Frankrijk te gaan. De Belgische troepen zijn niet werkeloos gebleven.
70 In de omstreken van Antwerpen werden door hen 300 Duitschers krijgsgevangen gemaakt.

Het Oostelijk oorlogstooneel.

De Russische legers.

75 De Russische legatie te 's-Gravenhage ontving de volgende mededeelingen omtrent de
krijgsverrichtingen der Russische legers: Den 8sten September zijn de gevechten
voortgezet over het geheele front in Galicië. In het centrum duurt de terugtocht van
het Oostenrijksche leger voort. In de streek van Rawa Roeska wordt zeer verbitterd
gevochten tegen aanzienlijke Oostenrijksch-Hongaarsche strijdkrachten. De Russische
troepen vallen een zeer versterkte stelling aan by Grodek. Het Russisch offensief op
80 den linkeroever der Weichsel wordt voortgezet.

Wederom een slag bij Lemberg.

WEENEN, 9 Sept. (W. B.) In de buurt van Lemberg is een nieuwe veldslag begonnen.

85 **Van het Zuidelijk oorlogstooneel.**

Servische inval in Bosnië.

LONDEN, 9 Sept. (Eigen Bericht.) Een Exchange-telegram uit Nisj meldt, dat de
Serviërs den inval in Bosnië in het noorden zijn begonnen. De Montenegrijnen hopen
van uit het zuiden oprukkend de Herzegowina te vermeesteren.

90

DUITSCHLAND.

Waarom Manonvilliers vallen moest.

95 Uit Berlijn wordt ons gemeld: Belangrijk is de val van het sperfort bij Manonvilliers, dat als het beste en meest moderne sperfort van de wereld was aangeschreven. Bij de beschieting van dit fort werkte een omstandigheid mede, die ook vóór tien jaren in de zeeslag van Tsoesjima werd opgemerkt. Door het vuren der
100 Duitse kanonnen werden de luchttoevoerkokers stuk geschoten en de vergiftige gassen der ontploffende granaten maakte het ademen onmogelijk, zoodat het fort wel moest kapituleeren, omdat de bezetting dreigde te stikken.

100

Het optreden der Duitschers in België door een Duitscher beoordeeld.

105 BERLIJN, 9 Sept. (W. B.) De "Nordd. Allgem. Zeitung" bevat een uitvoerig vervolg van de schildering van den toestand in België door den directeur der "Deutsche Bank" Helfferich. Deze zegt o.a.: "Eenige plaatsen zijn geheel en al verwoest, ten deele in het gevecht, ten deele wegens verraderlijke overvallen na een vreedzame overgave. Daarentegen is de groote industrie-stad Verviers volkomen ongeschonden. Luik zelfs
110 vertoont slechts hier en daar sporen van den oorlog. Tusschen Luik en Thienen, waar onze troepen in een breed front voorwaarts trokken, lijkt het, alsof de weg nooit door vijandelijke soldaten werd betreden. Men krijgt nergens den indruk, dat de Duitse troepen zonder noodzaak verwoest of brand hebben gesticht. Thienen zelf is totaal onbeschadigd. In Leuven is alleen de wijk afgebrand, waar de verraderlijke overvallen en de aanhoudende straatgevechten hebben plaats gehad. Onze troepen trachtten zelfs te redden wat te redden viel. Te Brussel is aan niemand ook maar een haar gekromd; het eigendom der burgers wordt pijnlijk geëerbiedigd. Bij requisities
115 voor de troepen en inkoop door soldaten wordt alles contant betaald. Het groote industrie-bekken van Charleroi is zoo goed als geheel gespaard gebleven. Alle fabrieken en werken zijn intact gebleven. Dinant in het dal van de Maas is geheel en al verwoest, omdat onze troepen, die na de vreedzame kapitulatie, reeds eenige dagen in de stad hadden vertoefd, plotseling door de bewoners van alle zijden beschoten werden. Om dezelfde reden is het grootste gedeelte van de stad Andenne verwoest. In de meeste andere plaatsen van het dichtbevolkte Maasdal is van de verschrikkingen van den oorlog niets te bespeuren. De algemeene indruk is, dat de Duitse troepen slechts daar vernielden, waar de bittere noodzakelijkheid van den strijd het eischte of waar het optreden der inwoners de ernstigste represaille-maatregelen noodig
120 maakte.

125

Volkpsychologie.

(Van onzen Berlijnschen correspondent.) BERLIJN, 6 September. Het is heel moeilijk, de volksziel te doorgronden. Gisteren op den Potsdamerplatz stond het publiek in twee
130 rechte, lange gelederen te wachten. Van het naburige station kwam een stoet Roode-Kruis- en andere ziekenwagens in langzamen optocht aangereden. Een trein met gewonden was binnengekomen. Een paar mannen namen even plechtig den hoed af. Een saluut aan de arme kerels in de gesloten wagens. Het duurde lang voor de lugubere stoet voorbij getrokken was. Ieder oogenblik ontmoet men in de stad gewonde militairen. Jonge
135 mannen, die moeilijk op een dikken stok leunen, officieren, die een arm in een doek dragen, soldaten met een verband om het hoofd. Ze kijken heel somber, deze eerste slachtoffers. En niettegenstaande de goede verpleging en de uitstekende voeding na de verwonding is het toch aan de ingevallen wangen, aan de bleeke gelaatskleur, die bleek is onder het bruin van den zonnebrand, te zien, hoe ontzettend de
140 vermoeienissen van den strijd geweest moeten zijn. Dagelijks komen met de enkele sneltreinen, die van het westen en het oosten naar Berlijn gaan, gewonde officieren aan. Het publiek kijkt vol medelijden bij den uitgang. En menigeen kan een traan niet bedwingen, als hij ziet hoe een oude vader en moeder hun jongen vast tusschen zich innemen - hun jongen, die moeilijk strompelt. De groote ziekenhuizen komen reeds vol
145 gewonden te liggen, niet ernstig gewonden, wien een langdurig transport niet schaadt. Groote restaurants buiten de stad, die is deze tijden toch niets te doen hebben, zijn ingericht als ziekenhuis. De ter[r]assen van 't Luna-park bijvoorbeeld, waar anders de burgerman luisterde naar muziek en naar geschreeuw van de angstige meisjes, die het zoo eng vonden in de pijlsnelle Berg-und-Tal-baan en het restaurant van de
150 renbaan Grunewald, waar in normale omstandigheden het deftige publiek zomers 's avonds van frissche lucht geniet bij een goed souper en een glaasje gefrappeerde champagne. In de stad zijn magazijnen, werkplaatsen ingericht als ziekenhuis. En bij vele niet klein behuisde menschen zijn een of meer kamers gereserveerd voor de ontvangst van gewonden. De medici in Berlijn, die niet mee gingen naar het front oefenen zich in oorlogs-chirurgie. Vrouwen uit alle standen volgen cursussen in het

155

160 verbinden van gewonden. Zij, die niet naar het front gezonden worden, hebben
gelegenheid genoeg in de hoofdstad zich te wijden aan haar liefdewerk. Berlijn merkt
reeds de ellende van den oorlog, nu de gewonden in grooten getale binnen gebracht
worden. Voor een groot huis in de Dorotheenstrasse verdringen zich sombere, stille,
165 treurige menschen, die inlichtingen halen omtrent dooden, gewonden, vermisten in het
oosten en. het westen. De verlieslijsten door de militaire autoriteiten gepubliceerd,
elken dag, zijn niet volledig. Kunnen natuurlijk niet compleet zijn. En angstig
vragen vaders en moeders hoe hun zoon het maakt, kinderen of de vader gewond is,
zusters, waar de broeders nu liggen. Vriendelijk worden ze te woord gestaan door de

170 ambtenaren. Maar heel zelden kunnen inlichtingen verstrekt worden. En in bange vrees,
in pijnigende onzekerheid gaan ze weer weg, de stille bloedverwanten. En ze wenden
zich tot den generalen staf, tot ieder, die maar een verantwoordelijke positie
bekleedt per brief en per telegram om informaties.
In Duitschland wordt nog hardnekkig aan het gebruik vast gehouden rouwkleeren te
175 dragen. En in deze dagen viel het groote aantal mannen en vrouwen in zwarte gewaden,
die met een in-treurig gezicht langs straat liepen, zóó op, dat er een verzoek gedaan
werd de treurnis alleen innerlijk te dragen. Berlijn heeft in de afgelopen week
tienduizenden vluchtelingen zien aankomen uit Oost-Pruisen, mannen, vrouwen en
180 kinderen, die huis en have, in den steek moesten laten om het leven te redden voor de
invasie van de Russen. Menschen, die dagen lang wandelden, zwaar bepakt met alles wat
zij in de hand konden meenemen, die 's nachts sliepen in de open lucht, menschen,
ziek van angst, honger, dorst, koude. Menschen, die dagen lang opéén geperst zaten in
den overvollen trein, voor zij Berlijn bereikten, een dak boven het hoofd kregen en
185 een bed om de moede leden uit te strekken. De Oost-Pruisen staan bekend als stille,
ernstige menschen. Deze vluchtelingen moeten nog stiller en ernstiger geweest zijn
dan anders. Berlijn merkt dus nu reeds de gruwelijkellende van den oorlog. En toch
vlagt dit zelfde Berlijn sedert een week alsof de zegepraal reeds definitief vast
staat, alsof er geen slachtoffers van den oorlog in Duitschland te vinden zijn. Het
190 begon met de eerste overwinningen in Noord-Frankrijk, met de nederlaag der Russen bij
Tannenberg. Van vele balcon werd de zwart-wit-roode vlag uitgestoken. En naast de
Duitsche het zwart-wit van Pruisen, het blauw-wit van Beieren, het zwart-geel van
Oostenrijk. Uit één zelfde huis wapperden de felle kleuren van een half dozijn
195 vlaggen in den opwekkenden herfst-zonnedag. Op den Sedan-dag was het aantal vlaggen
nog veel grooter. Er is iets uittartends en overmoedigs in, dat nu de vlaggen blijven
hangen, dat zelfs in het stille Westen de straten thans lijken op zegewegen, waar
langs spoedig het triomfeerende leger zal binnen trekken. Is dan de blijdschap zóó
groot, dat er niet gedacht wordt aan de huizen, waarin thans een doode beweend wordt,
200 is dan het vertrouwen zóó enorm, dat geen rekening wordt gehouden met de
mogelijkheid, van een wending in het wapen-geluk? De industrie past zich – vooral in
Duitschland – steeds aan de stemming van het oogenblik onder het publiek aan. En zoo
loopen er dezer dagen op straat venters met karren vol vlaggen. In de groote
warenhuizen, waar het nu, behalve in de afdeeling voor voedingsmiddelen, zoo
opvallend stil en leeg is, zijn zalen ingericht voor den vlag-verkoop.
205 Toen in de korte oorlogsberichten van den generaal-kwartiermeester Von Stein voor de
eerste maal de naam "Parijs" genoemd werd, haastten de Berlijners zich de vlaggen uit
te steken. Maar moet deze vreugde-uiting blijven hangen den volgenden nacht, en den
volgenden dag en weer den daarop volgenden nacht? Wat zullen daarvan denken de stil
treurende, de strompelende gewonden, de sombere Oost-Pruisische vluchtelingen? Het
is heel moeilijk de volks-ziel te doorgronden.

205 **De oud-afgevaardigde Wetterlé.**

STRAATSBURG, 9 Sept. (W. B.) De voorzitter van de centrumsfractie in den Elzas
publiceert een protest tegen een artikel van den gewezen centrumsafgevaardigde
210 Wetterlé in de "Echo de Paris", waarin hij o.a. zegt: "Daar Wetterlé alle
betrekkingen tot de partij zelf heeft afgebroken, is het overbodig geworden hem als
onwaardige uit de partij te stooten". (Wetterlé, tot dusverre afgevaardigde in den
Duitschen Rijksdag, heeft in het bovengenoemde blad een zeer anti-Duitsch artikel
geschreven, waarin hij zich zelf noemde: "oud-afgevaardigde in den Duitschen
Rijksdag." – Red. "H".)

215 **Onderscheiding.**

BERLIJN, 9 Sept. (W. B.) De Keizer heeft aan generaal Hindenburg de orde *pour le
mérite* verleend.

220 **NOORWEGEN.**

Een bewering van de "Times".

CHRISTIANIA, 9 Sept. (W. B.) De bewering van de "Times", dat Duitsche handelsschepen onder Noorsche vlag op onwettige wijze een stoomvaartlijn tusschen New-York en Brazilië zouden hebben geopend, heeft hier groote verontwaardiging gewekt. De
225 Noorsche reedersvereniging verklaart de bewering voor een leugen. "Morgenbladet" zegt: Men is hier van meening, dat de geheele bewering uit de lucht is gegrepen. De minister van buitenlandsche zaken is een onderzoek begonnen ten einde de onjuistheid van het door de "Times" medegedeelde in het licht te stellen.

230 **ENGELAND.**

Mijnenleggende visschersschepen.

LONDEN, 9 Sept. (Reuter.) In de avondbladen wordt meegedeeld, dat volgens bericht van een stoomtrawler door een Britsche kanonneerboot een visschersvaartuig is genomen, dat mijnen legde. Het schip had nog 200 mijnen aan boord.

235

Britsch-Indië en de oorlog.

SIMLA, 9 Sept. (Reuter.) De onderkoning van Indië heeft een redevoering gehouden, waarin hij o.a. melding maakte van de uitzending van twee divisies infanterie naar het slagveld in Europa en mededeelde, dat nog drie brigades cavalerie zullen volgen.
240 "Indië", zoo verklaarde hij, is er met recht trotsch op, dat het geroepen is mede te werken tot verdediging van het vaderland. Alle maharaja's en hoofden hebben vol geestdrift hun onuitputtelijke militaire hulpbronnen ter beschikking van de regeering gesteld en zullen in hun vaderlandslievende gezindheid zooveel bijdragen als het expeditie-leger zou kosten, wanneer het in Indië bleef." De Maharajah van Mysore
245 heeft een som van 50 lakhs roepijen (een lakh=100,000, een roepij=2 sh.) beschikbaar gesteld. Door een aantal hoofden is een hospitaalschip aangeboden, terwijl de maharajah van Rewa niet alleen alle staatsinkomsten, maar ook zijn juweelen heeft aangeboden. Een ander maharajah, ofschoon reeds meer dan 70 jaren, heeft erop aangedrongen met het expeditie-leger uit te trekken en wenschte vergezeld te worden
250 door zijn neef, een jongeling van 17 jaren. Dezelfde mededeeling werd ook in het Hoogerhuis gedaan. Lord Lansdowne noemde het een schitterende reeks van aanbiedingen en hij wees erop, dat een der Indische vorsten heerschte over een bevolking, grooter dan die van Zweden, dat een andere meer onderdanen had dan Denemarken, terwijl een derde staat een bevolking heeft dubbel zoo groot als die van Nederland.

255

LONDEN, 9 Sept. (Reuter.) In het heden opnieuw bijeengekomen Lagerhuis deelde eerste minister Asquith mede, dat hij morgen het voorstel zou doen nieuwe manschappen voor het leger op te roepen. Charles Roberts, onderstaatssecretaris van Indië, las een lang telegram voor van den vice-koning van Indië, dat zeer diepen indruk maakte op
260 het Huis en met luide en langdurige toejuichingen werd begroet. Het telegram was een roerend bewijs van de in geheel Indië heerschende loyauteit. De vice-koning deelde mede, dat de beheerschers der inlandsche staten van Indië, ten getale van ongeveer 700, eenstemmig hunne persoonlijke diensten en de hulpbronnen van hunne staten ten behoeve van den oorlog hadden aangeboden. Zeven-en-twintig van de grootste staten
265 onderhouden troepen voor den rijksdienst en deze zijn onmiddellijk bij het uitbreken van den oorlog ter beschikking van de Indische regeering gesteld. Er zijn brieven ontvangen uit de meest afgelegen staten van Indië, waarin de innige wensch te kennen werd gegeven om hulp te bieden.

270 **Proclamatie van koning George V aan de koloniën.**

LONDEN, 9 Sept. (Reuter.) (Mededeeling van het Persbureau.) De koning heeft de volgende proclamatie tot de koloniën gericht: "Gedurende de jongste weken is onder alle volken van mijn rijk, van het moederland zoowel als van de koloniën een beweging ontstaan met het eenstemmig doel den weergaloozen aanval tegen de beschaving en den
275 vrede in de geheele wereld af te slaan. Ik heb dit noodlottige conflict niet uitgelokt, ik heb mijn stem steeds verheven ten gunste van den vrede. Mijn ministers hebben niets onbeproefd gelaten om de spanning te doen verminderen en de moeilijkheden uit den weg te ruimen, waarin mijn rijk eigenlijk niet betrokken was. Kon ik achteraf blijven, toen in strijd met verdragen, die ook door mijn rijk zijn
280 aangegaan, het grondgebied van België werd geschonden en zijn steden verwoest werden, toen het Fransche volk bedreigd werd met uitroeiing? Ik zou dan mijn eer hebben opgeofferd en de vrijheden van mijn rijk en de menscheijkheid aan vernietiging hebben prijsgegeven. Het doet mij genoegen, dat alle partijen in het land haar goedkeuring hebben gehecht aan mijn besluit. Groot-Britannië en het geheele rijk
285 beschouwen het als een gemeenschappelijke, hun door het voorgeslacht opgelegde,

plicht het gegeven woord gestand te doen en de traktaten, door de koningen en de volken geteekend, te eerbiedigen. Mijn volken van over de zeeën hebben getoond, dat zij de ernstige beslissing, die genomen moest worden, goedkeurden door mij hun volledige steun te verlenen en ik ben er trotsch op aan de wereld te kunnen toonen, dat mijn volken en koloniën even vastbesloten zijn de rechtvaardige zaak te steunen als die van het koninkrijk. Zij hebben daardoor getoond, dat het rijk in zijn grondslagen één is, ondanks den verschillenden oorsprong der bewoners.

OOSTENRIJK-HONGARIJE.

295 **De toestand in Oostenrijk-Hongarije.**

LONDEN, 9 Sept. (Eigen Bericht.) In een lang artikel dat de Times uit Milaan ontvangt, wordt gemeld dat in Oostenrijk-Hongarije de ontevredenheid en de werkloosheid dagelijks toenemen.

300 **VEREENIGDE STATEN.**

Het Amerikaansche Roode Kruis en Duitsche reservisten.

WASHINGTON, 9 Sept. (Reuter.) De stoomboot "Red Cross" van het Amerikaansche Roode Kruis, een vroegere boot van de Hamburg-Amerikalijn, zou heden met twaalf ambulances aan boord en onder de Amerikaansche vlag uitvaren. Het vertrek werd echter uitgesteld ten gevolge van een protest van den Britschen ambassadeur die verklaarde, dat hij, daar de meerderheid van de bemanning uit Duitsche reservisten bestaat, meende zich tegen het vertrek van het schip te moeten verzetten.

TELEGRAMMEN.

310 **Prins Albert.**

LONDEN, 9 Sept. (Reuter.) Prins Albert, de tweede zoon van den koning, heeft heden een blinde-darm-operatie ondergaan. Zijn toestand is bevredigend.

Nederland en de Oorlog.

315 **Militaire automobielen en motorrijwielen.**

De opperbevelhebber van de land- en zeemacht heeft de volgende aanschrijving uitgevaardigd: Ingevolge het bepaalde in art. 24 der Motor- en Rijwielwet 1905 (Staatsblad no. 69, gewijzigd bij de wet van 6 October 1908, Staatsblad no. 313) is deze wet onder de tegenwoordige omstandigheden niet van toepassing op motorrijtuigen en rijwielen met militaire bestuurders, en op motorrijtuigen en rijwielen bestuurd door niet-militaire bestuurders, voor zooveel bedoelde rijtuigen of rijwielen worden gebezigt ten behoeve van 's Rijks dienst. Aangezien mij gebleken is dat bedoelde buiten werkingstelling aanleiding heeft gegeven tot tal van klachten over onvoorzichtig en woest rijden, wordt door mij het volgend, bepaald: Het is den bestuurder van een militair motorrijtuig verboden: a. daarmede te rijden op zoodanige wijze of met zoodanige snelheid, dat de vrijheid of de veiligheid van het verkeer wordt belemmerd of in gevaar gebracht; b. daarmede een weg te berijden, die volgens een waarschuwingsbord van het door den Minister van Waterstaat vastgesteld model, voor het verkeer met motorrijtuigen is uitgesloten, met uitzondering van die wegen, waarvoor geen parallelweg aanwezig is. Voorts wordt door mij bepaald, dat de bestuurder van een militair motorrijtuig verplicht is op de eerste vordering van een ambtenaar van rijks- en gemeentepolitie, zijn rijbewijs te toonen en aan de aanwijzingen betreffende de regeling van het verkeer gevolg te geven. Onder motorrijtuig wordt zoowel een motorrijwiel als een automobiel verstaan.

335

De "Nieuw-Amsterdam".

Men meldt ons uit Den Haag: Naar aanleiding van het opbrengen der "Nieuw-Amsterdam" en de daarmee in verband staande gebeurtenissen, is in breede kringen de vraag gerezen of onze regeering stappen zal doen bij de Fransche regeering. Zijn wij wel ingelicht, dan hebben de gegevens, waarover onze regeering tot dusver beschikt, haar nog niet in staat gesteld de noodige stappen te doen.

S.S. Prinses Juliana.

Volgens bij de directie der Stoomvaart-Maatschappij "Nederland" ontvangen telegram uit Ryde, dato gisteren, van den gezagvoerder van het stoomschip "Prinses Juliana", zijn alléén de voor Engeland bestemde passagiers ontscheept. Aan boord is alles wel. De gezagvoerder verwacht dat de vergunning tot vertrek binnenkort is te verwachten en zal nog nader telegrafeeren.

350 **Schip opgebracht.**

Het van Philadelphia naar Rotterdam bestemde stoomschip "Zuiderdijk" der Holland

Amerikalijn is door de Engelschen opgebracht naar een Iersche haven.

Gertrud Förstel.

355 Fräulein Gertrud Förstel uit Weenen zal hedenavond in het Concertgebouw door haar
optreden de serie der buitengewone abonnementsconcerten openen. In het Doelenhotel,
waar de bekende zangeres haar intrek heeft genomen, hebben wij haar opgezocht en
gevraagd over haar reis, naar de stemming in de "Kaiserstadt", naar het schouwburg-
360 en muziek-leven in Oostenrijk. De reis, vertelde Fräulein Förstel, was goed –
buitengewoon goed en voorspoedig en zonder de minste moeite. Zondagavond om acht uur
ben ik uit Weenen vertrokken; Maandagmorgen om elf uur kwam ik in Leipzig. Die om
vijf uur verlaten en 's avonds om 7.40 uur kwam ik in Amsterdam. Is dat niet
prachtig? Het oponthoud in Leipzig was volstrekt niet noodgedrongen, maar vrije
365 verkiezing. Mijn pas heeft me overal aan de grenzen onmiddellijk toegang tot de
andere landen bezorgd. Maar ook mijn medereizigsters hebben niet de minste
moeilijkheid ondervonden, ook de Engelsche dames niet, die tot de Hollandsche grenzen
onberispelijk Duitsch spraken en toen, in Nederland, terstond haar watervlug Engeisch
weer deden hooren. Wat mijn contracten betreft, die zijn, wat Oostenrijk-Hongarije en
Duitschland aangaat, alle van kracht gebleven. Ik zal dit seizoen ongeveer elke maand
370 in Weenen optreden in den Musikverein-Saal; in Buda-Pest treed ik in November op en
dan volgt meteen een tournee door Hongarije; ook in Zwitserland, ga ik zingen en in
Duitschland in alle groote stede» aan den Rijn. Geen enkel van al die contracten is
opgezegd. Alleen het concert in Parijs onder leiding van Pierné vervalst; m'n
programma was al klaar: Bach en Mozart. En ook in Rusland zal ik dit seizoen niet
375 meer zingen; ik kreeg nog geen opzegging, maar ik zelve denk er niet aan, daarheen te
gaan? Na Kerstmis ben ik van plan een tournee door Amerika te maken: Boston, New-
York, Philadelphia, Chicago, St. Paul. Of dat plan door zal kunnen gaan? Het
Hoftheater in Weenen opent 15 September; de abonnementsconcerten beginnen alle eerst
1 October. En men verlangt er naar, goede muziek te hooren in deze tijden. "We hebben
380 behoefte aan muziek," beweren de Oostenrijkers, "behoefte aan verstrooing." Ook nu
worden reeds veel concerten in Weenen gegeven, alle liefdadigheidsconcerten. Ik heb
herhaalde malen gezongen voor het Roode Kruis en voor de soldaten uit arme gezinnen,
wier lot in de kazernes zoodoende iets wordt verlicht, en ook voor die gezinnen
zelve. Veel groote kunstenaars treden op die liefdadigheidsconcerten op. We merken in
385 Weenen niets van den oorlog; alles gaat normaal zijn gang. Allzoo nu en dan een
transport gewonden natuurlijk, de kranten, vertellen ons van de slagvelden en
herinneren ons er aan dat een wereldkrijg wordt gevoerd – maar verder niets. Ja tòch
wat! Onze liefde voor onzen ouden, goeden keizer is nog vaster, nog inniger geworden.
Wij hebben Frans Jozef lief – wij vereeren en aanbidden hem de jonge volkskinderen,
390 zowell als de oude aristocraten en de boeren. Zóó wil het volk voor hem strijden, dat
de Sloveensche boeren, toen nauw de mobilisatie was afgekondigd, zich opmaakten naar
de kazernes, die overstromd werden en alle soldaten renden herbergen... Ons leven
gaat zijn gewonen gang, onze levensbehoeften zijn niet veranderd. En als ik, na
enkele dagen, in Weenen zal zijn teruggekeerd, dan zal men mij weer komen interviewen
395 – dàn zal ik moeten vertellen van de Hollandsche gastvrijheid en van de Hollandsche
muziek; van Mengelberg en zijn orkest.

Lossing van de "Gneisenau".

400 Het Ministerie van Buitenlandsche Zaken brengt ter kennis van belanghebbenden bij
goederen aan boord van het te Antwerpen vastgelegde Duitsche stoomschip "Gneisenau",
dat blijkens mededeling van den consul-generaal aldaar met de lossing van dit schip
zal worden aangevangen. Houders van cognossementen kunnen van Dinsdag 8 Sept. af bij
den waterschout (commissaire maritime), te dien einde kantoor houdende Korte
405 Nieuwstraat 35, na betaling dor vracht en onkosten, volgbriefjes verkrijgen. Na
lossing zal eene beslissing genomen worden, welke goederen vrij zullen mogen worden
uitgevoerd. Goederen waarvan het eigendomsrecht niet volkomen te bewijzen is, zullen
voorloopig voor rekening van den eigenaar in het entrepot worden opgeslagen. ("St.-
Ct.")

410 **Het broodverbruik.**

Het Ned. Correspondentiebureau meldt nader: Naar aanleiding van de jongste
regeeringsmaatregelen in het belang van onze broodverbruikende bevolking hebben wij
ons, mede in verband met het onderhoud, hetwelk minister Treub ons over dit onderwerp
voor eenige weken toestond, nogmaals tot den Minister van Landbouw, Nijverheid en
415 Handel met eenige vragen gewend, welke door den Minister welwillend werden
beantwoord. Vooreerst vroegen wij wat de Regeering eigenlijk ermede heeft voorgehad,
toen zij dezer dagen de tarwe- en roggeprijzen heeft vastgesteld op bedragen welke,

naar ons ter oore was gekomen, niet in overeenstemming zijn met wat men thans moet betalen voor buitenlandsch graan. "De prijzen zijn zóó gesteld, zoowel voor tarwe als voor rogge," antwoordde de Minister, "dat zij in ruime mate voldoende zijn om zoowel aan de boeren als aan de handelaars een behoorlijke winst te verzekeren. Het zou geheel in strijd zijn met de bedoeling van de Levensmiddelenwet, om bij het vaststellen van den prijs voor inlandsch graan de buitenlandsche marktprijzen voor van elders in te voeren graan te volgen. Werd die handelwijze gevolgd, dan zouden, op kosten van het broodetend publiek, een deel van de landbouwers en eenige handelaren voordeelen trekken uit de moeilijke omstandigheden waaronder thans ons volk verkeert. Het spreekt wel vanzelf dat een dergelijke wijze van uitvoering van de Levensmiddelenwet niet kan worden gevolgd. Voorloopig is volstaan met een circulaire over deze zaak aan de burgemeesters. Mocht echter blijken, dat die circulaire niet voldoende is om prijsopdrijving van broodkoren tegen te gaan dan zou de Regeering wel verplicht zijn om dieper ingrijpende maatregelen te nemen. Overwogen wordt ook, of het mogelijk is regeling te treffen, waarbij zoowel de handelaars als de boeren van een deel van de winst, die bij de bepaalde maximale prijzen is te maken, verzekerd zullen zijn. Vervolgens stelden wij de vraag, of de waarschuwing, dat men rogge niet voor veevoeder mag gebruiken, de boeren niet in moeilijkheid zal kunnen brengen, aangezien het veevoeder schaarsch schijnt te zijn. De Minister antwoordde hierop: "De quaestie van het veevoeder is, zoolang het vee de weide kan blijven, voor rundvee nog niet dringend. Dat varkens reeds nu hier en daar met roggemeel worden gevoederd, schijnt wel het geval te zijn. Wanneer dit in zeer bescheiden mate geschiedt, omdat aan andere voederstof gebrek is, zal dit moeilijk kunnen worden tegengegaan. Intusschen is reeds met het oog op de schaarste aan veevoeder zoowel voor maïs als voor gerstemeel en graanafval een uitvoerverbod uitgevaardigd en er overwogen, en welke wijze door invoer van buiten het noodige veevoeder vooral tegen de winter zal kunnen worden verkregen. Ten slotte deelde de Minister ons nog mede op onze vraag, hoe het nu stond met den aanvoer van tarwe uit Amerika: "De eerste lading van de aangekochte tarwe is 4 September vertrokken."

De "Tambora".

Men schrijft ons uit Arnhem: Onder de passagiers, die met de "Tambora" en van Brest af per "Nieuw-Amsterdam" uit Indië naar Nederland terugkeerden, behoorde ook de heer Th. J. F. A. Lieftrinck, directeur der Levensverzekering Maatschappij Arnhem, die 9 maanden in Insulinde vertoefde ter uitbreiding der relatiën zijner maatschappij. Van den oorlogstoestand kreeg men eerst 12 Augustus te Perim kennis; daar lag een order om kolen in te nemen en dit niet te Portsaid te doen en dan met halve kracht door te stoomen. In Portsaid was een andere order aangekomen: niet naar Marseille stoomen. Een aanhouding door een Engelschen kruiser bij Kaap St. Vincent had ten gevolge dat Duitschers aan boord krijgsgevangen werden gemaakt en naar Gibraltar gevoerd: één passagier, 4 stokers en één matroos. Zij schikten zich opgewekt in hun lot. Bij Ouessant volgde 31 Augustus de bekende aanhouding door den Franschen kruiser en de opbrenging naar Brest. De Franschen verklaarden zich bereid om voor de verzending der mail zorg te dragen. Inderdaad is deze ook in Parijs aangekomen, maar men kon niet nagaan of zij ook verder is doorgestuurd. De inbeslagneming der lading, die als conditioneele oorlogscontrabande werd beschouwd, geschiedde, ondanks het protest van den commandant. Men verzekerde dat het geenszins de bedoeling was om de lading te confiskeeren, alleen zou de lading bewaard blijven, na den oorlog teruggegeven worden en de schade door het oponthoud te Brest veroorzaakt, vergoed. Een zending thee voor Engeland liet men ongemoeid, eveneens de lading tabak. Van boord af kan men zien hoe alles in treinen werd vervoerd, vermoedelijk naar Parijs. Met uitzondering van mevrouw Idenburg en den commandant werd den passagiers verboden aan wal te gaan; men kreeg evenwel toestemming om in de buurt der havens te spelevaren. Eenige Duitschers hebben aan krijgsgevangenschap weten te ontkomen door zich verborgen te houden. Toen de Hollandsche kust in zicht kwam verlieten zij hun schuilplaatsen. De Nieuw-Amsterdam bracht de mail mede; toen de Franschen evenals bij de Tambora aanboden voor de verzending zorg te dragen, kon de commandant er op wijzen, dat hij op de snelste wijze de post op haar bestemming kon brengen. Van Fransche zijde werd dit goed gevonden.

Fransche officieren van gezondheid.

Men meldt ons uit Maastricht: Te ongeveer 12 uur kwamen hier in 2 auto's de stad binnen 8 Fransche officieren van het Roode Kruis. Ze waren met een convooi gewonden in de buurt van Namen. Door de Duitschers aangehouden moesten ze hunne gewonden als krijgsgevangenen achterlaten en konden zij verder trekken. Ze zijn nu hierheen gekomen onder begeleiding van den chef van den geneeskundigen dienst in Luik, major

485 Henrar en wachten nu in het Roode Kruishospitaal der Augustijnen op een
regeringstelegram uit Den Haag, dat hun al of niet zal toestaan over Nederland via
Engeland naar Frankrijk terug te keeren. 's Middags kwam telegrafisch verlof tot
doortrekken. Per trein van 4 uur gingen de officieren naar Den Haag en zullen
trachten via Rotterdam en Engeland Frankrijk te bereiken.
490 Met het stoomschip "Nieuw-Amsterdam" zijn Dinsdag te Rotterdam 173 Nederlandsche
militairen aangekomen die in de Vereenigde Staten verblijf hielden en op een
telegrafische oproeping onmiddellijk op reis zijn gegaan. ("N. R. Ct.")

Posterijen en Telegrafie.

495 De telegrafische verbinding met de republiek Columbia is gestoord.

VEETEELT.

Uitvoer van vee naar België.

500 In het "Handelsblad van Antwerpen" van 28 Aug. is de volgende bekendmaking opgenomen:
"De militaire gouverneur verzoekt ons de volgende maatregelen ter kennis der
belanghebbenden bij den invoer van Nederlandsch vee te brengen: 1o. het heffen der
invoerrechten is opgeheven; 2o. de invoer in België zal vrij zijn langs alle punten
der grenzen; 3o. de tot hiertoe van kracht zijnde gezondheidsmaatregelen zijn
geschorst." ("St.-Ct.")

505 Laatste Berichten.

DUITSCHLAND.

Ludwig Frank.

510 Op Ludwig Frank, den leider der Zuid-Duitsche sociaal-democraten, die eenige dagen
geleden op het slagveld is gevallen, had de sociaal-democratische partij in
Duitschland haar hoop gebouwd, zoo meldt het bureau Norden te Berlijn. Hij was een
schitterend redenaar, een edele persoonlijkheid met een groot politiek inzicht. Alle
partijen wijden hem woorden van lof en bewondering. De socialist Sudekum publiceert
eenige regels uit den laatsten, door Ludwig Frank tot hem gerichten brief. Deze zegt
daarin: "Ik heb gedurende dezen spannenden tijd veel tijd tot nadenken over gehad en
515 menigmaal gepeinsd over wat er moet komen. Ik laat mij niet afbrengen van de
overtuiging, dat in dezen oorlog de grondslag voor een onafzienbaren vooruitgang zal
worden gelegd.

BULGARIJE.

520 Anti-Russische stemming.

SOFIA, 9 Sept. (W. B.) De verdienstelijke militaire schrijver Wassil Angelof schrijft
in het blad "Hambana": "De belangen van Bulgarije eischen, dat Rusland vernietigd
wordt. Van een sterk Rusland kunnen wij niets dan nadeel verwachten. De zegepraal van
Rusland zou voor ons een ware nationale ramp zijn. De politiek van Hartwig (den
525 verleden Russische gezant te Belgrado, Red. "H.") is thans de politiek van alle
Russen. Een groot Bulgarije zou onafhankelijk zijn van Rusland en een beletsel vormen
voor de aspiraties van Rusland in de zeestraten. Op den oproep der Russische
Panslavisten, dat Bulgarije Rusland zal bijstaan, kunnen wij slechts antwoorden: doet
geen beroep meer op de broederlijke gevoelens der Slaven, daar gij deze gevoelens
530 zelf hebt gedood en Bulgarije in den afgrond hebt gestort! Denkt ge dat één jaar
voldoende is om te vergeten, dat het Slavische Rusland het laaghartigste werk heeft
gedaan toen het Macedonië onder onze vijanden verdeelde? Heden ten dage gelooft geen
Bulgaar meer aan uw valsche beloften en aan de onderteekening van uw Tsaar."

535 BEURS EN NIJVERHEID.

Japansch Oorlogskrediet.

TOKIO, 9 Sept. (Reuter.) Ook het Hoogerhuis heeft met algemeene stemmen het
oorlogsbudget van £5,300,000 goedgekeurd.

540 Buitenlandsche Staatsfinanciën.

Ten gevolge van den oorlog toonen de Italiaansche Staatsontvangsten over Juli en
Augustus eene vermindering aan van Lire 5½ millioen, hoofdzakelijk een gevolg van de
geringere douanerechten. Alleen 3e inkomstenbelasting wijst eene stijging aan met
Lire 2½ millioen.

545 Buitenlandsche handel van Engeland.

Te anderer plaatse in dit blad is reeds melding gemaakt van de enorme vermindering
die de buitenlandsche handel van Engeland in de eerste maand van den oorlog heeft
ondergaan. De import is met £13,71 millioen of 24,3% gedaald in vergelijking met de

550 overeenkomstige periode in 1913, de export met £19,91 millioen of 45,1%, de doorvoer
met £3,74 millioen of 45,7%. Hierbij is eenerzijds in aanmerking te nemen, dat de
oorlog eerst op den avond van 4 Augustus is uitgebroken, zoodat de teruggang anders
555 nog grooter zou zijn geweest, doch aan den anderen kant dat het verkeer in den
aanvang vrijwel geheel heeft stilgestaan wegens de financieele crisis en het gevaar
te wachten. Het sterkst geleden heeft de uitvoer van fabrikaten, die met niet minder
dan £15,75 millioen achteruit is gegaan, waarvan £2,57 millioen op rekening van
mindere afleveringen van schepen komt, £4,62 millioen op katoenen goederen. De export
560 van katoentjes, van ijzer en staal en van machines is met ca. 50% gedaald. Het
sterkst geleden heeft natuurlijk de handel met Duitschland. De invoer uit Duitschland
daalde met 90%, de Engelsche export naar Duitschland met 65%, de doorvoer daarheen
met 35%.

Uit Japan.

565 Het Japansche Huis van Afgevaardigden heeft met algemeene stemmen een oorlogskrediet
toegestaan van Yen 53,000,000.

DE OORLOG, 10 september 1914

570 **[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27812]**

[Donderdag 10 September 1914]

EDITIE VAN 4 UUR. AVONDBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit twee bladen.

575 **DE OORLOG**

**De algemeene toestand. — Het gevecht tusschen Parijs en de Duitsche grens. —
Berichten uit Galicië. — Mededeelingen van de verschillende strijdtooneelen en uit de
oorlogvoerende landen.**

580 **De algemeene toestand.**

Nog steeds zijn van het oorlogsterrein in het Westen geen andere dan Fransche
berichten ontvangen. Het gevechtsterrein in dat deel van het oorlogsterrein strekt zich
uit over een afstand, die ongeveer 200 K.M. bedraagt, en zich met een groote bocht
van een punt benoorden Parijs tot aan de grensvesting Epinal uitstrekt. Daar,
585 aangeleund aan de eene zijde tegen de vestingwerken van De Fransche hoofdstad, aan de
andere zijde tegen de vestingen aan de "trouée des Vosges" heeft het Fransch-
Engelsche leger eindelijk den slag tegen de Duitschers aanvaard. Sinds eenige dagen
wordt in dit gebied, door bijna de geheele Duitsche en Fransch-Engelsche legermacht
gevochten. Het is ondoenlijk over dit gevecht een overzicht te krijgen, uit de
590 verschillende berichten over het winnen van eenig terrein op den rechter- of
linkervleugel. En nog minder uit de mededeelingen van een sergeant, die uit Parijs
wereldkundig worden gemaakt. Wat een sergeant opmerken kan — wat elk individueel
persoon, zelfs een generaal opmerken kan, — over een gevechtsterrein van ongeveer 200 à
250 K.M. — een afstand als van Amsterdam naar Keulen — is betrekkelijk zoo weinig.
595 Alleen de opperbevelhebber, die van elk onderdeel, en van elke wisseling van het
gevecht onophoudelijk berichten ontvangt, en daarnaar zijn maatregelen neemt, kan een
indruk krijgen van hetgeen er gebeurt. Hier wordt de eene afdeeling teruggedreven,
daar rukt een andere vooruit; hier gaat een regiment, dat gebrek aan munitie begint
te krijgen, achteruit, onder bescherming der artillerie of van andere
600 troepenafdeelingen, om vervangen te worden door andere troepen, en rust te nemen,
tegelijkertijd den voorraad patronen weder aanvullend. Op het geheele slagveld is het
een va et vient van afdeelingen en versterkingen; hier wordt door de eene, daar door
de andere partij een partieel voordeel behaald, dat straks weer verloren gaat. Van al
die afwisselende bewegingen, dit voor- en achteruittrekken, bulletins uit te geven is
605 wellicht gewenscht voor het geruststellen van de angstig wachtende volkeren —
overigens kan het niet het minste denkbeeld geven van het verloop of het resultaat
van het gevecht.

Uit die Fransche berichten kan men slechts afleiden, zooals trouwens te verwachten
was, dat de Fransch-Engelsche troepen, nu zij eenmaal besloten aan de terugtrekkende
610 beweging een einde te maken en den slag te aanvaarden, in een terrein, waar zij door
hun aangeleunde flanken voor een omtrekkende beweging gevrijwaard zijn zeer dapper en
met groote volharding strijden. Hetzelfde kan natuurlijk ook van de Duitsche troepen
worden gezegd, zoodat daar, in het gebied waar vóór honderd jaren Napoleon streed
tegen de Pruisisch-Russisch-Oostenrijksche troepen, thans een geweldige volkenslag

615 wordt geleverd. Maar wij weten ook, dat in den modernen oorlog zulk een slag niet in
een of twee dagen geëindigd kan zijn. De slag bij Moekden, tusschen het Russische en
het Japansche leger, heeft tien dagen geduurd, en eindigde toen met den terugtocht
620 der Russen. Waar aan beide zijden met zooveel volharding, zooveel moed, zooveel
krachten zooveel verbittering wordt gestreden als daar, in de vlakten van de Aisne,
de Marne en de Seine, daar is het mogelijk, dat nog dagen lang geen resultaat van den
slag zal zijn te vermelden. Maar wel kan men verzekerd zijn, dat dit resultaat, als
het eenmaal vaststaat, van groot belang zal zijn voor den verderen loop van den
strijd. Voor het oogenblik is dus niets te doen dan te wachten.

625 Van het Oostelijk oorlogstooneel worden slechts berichten ontvangen van Russische
zijde. Na de overwinning van Hindenburg op de Russen bij Allenstein en de Slavische
meren, zijn van dat deel van het gevechtsterrein geen mededeelingen meer uitgegeven,
noch van Russische, noch van Duitsche zijde. Of de Russische troepen, die in het
noorden, over Tilsit naar Koningsbergen oprukten, en die reeds voor Koningsbergen
630 zouden zijn, den terugtocht hebben aanvaard, nadat het zuidelijker opereerend leger
uiteengeslagen werd, is niet bevestigd. Ook het derde Russische leger, dat tegen
Posen-Breslau oprukte, en dat bij Plozk, Lentschina en Petrokof voorpostengevechten
leverde, laat niets meer van zich hooren. Slechts het vierde leger, dat tegen de
Oostenrijkers streed in Galicië heeft, na de inneming van Lemberg, nieuwe
635 overwinningen behaald. Zooals wij voor eenige dagen mededeelden stonden in dat deel
de Russische en Oostenrijksche troepenmachten tegenover elkander in een lijn, die van
noord naar zuid loopende, zich uitstreckte van Ljublin in Russisch Polen tot Lemberg
in Galicië. Dit leger heeft, volgens de berichten uit Petrograd een overwinning
behaald in het centrum, ongeveer aan de Oostenrijksch-Russische grens, bij Tomaschow
en Frampol, en aan den Russischen rechtervleugel, waar de cavalerie de Duitsch-
640 Oostenrijksche troepen uit de versterkte stelling bij Ljublin verdreef. Ook bij
Ravaruska, tusschen Tomaschow en Lemberg gelegen, heeft de Russische strijdmacht een
overwinning behaald op de Tirolsche regimenten. Welke gevolgen deze overwinningen
hebben voor de troepenverplaatsingen in dat gebied is uit de ontvangen berichten niet
vast te stellen.

645 **Uit het verre Oosten.**
Japan en de vrede.

TOKIO, 10 Sept. (P. T. A.) Japan heeft zich aangesloten bij de overeenkomst tusschen
Engeland, Frankrijk en Rusland, om geen afzonderlijken vrede te sluiten. De minister
650 van buitenlandsche zaken verklaarde aan den Russischen ambassadeur te Tokio, dat
Japan geen vrede zal sluiten met Duitschland voor dat aan den oorlog in Europa een
einde is gekomen, zelfs al hebben de Japanners ook Kiau-tsjau te voren reeds bezet.

Op het Westelijk oorlogstooneel.
De strijd tusschen Seine en Marne.

LONDEN, 10 Sept. (Reuter.) Het derde bulletin [in] de "Londen Gazette" luidt: Bij het
aanbreken van den dag waren de kanonnen van vier Duitsche legerkorpsen gericht op den
linkervleugel van het tweede Engelsche korps en de vierde divisie. Het eerste
Britsche korps was niet in staat te hulp te komen, daar het zich niet kon bewegen. De
660 tijd ontbrak om zich behoorlijk in te graven, maar de troepen hielden zich prachtig
onder het ontzettende vuur. Te drie uur 30 min. ongeveer in den namiddag gaf generaal
Smith Dorrien last tot den terugtocht, om den linkervleugel van het leger te redden.
Om ernstige verliezen te voorkomen, werd de terugtocht met de grootste
665 onverschrokkenheid uitgevoerd. De vijand leed te veel en te hevig, om tot een
krachtige vervolging over te gaan. De veldmaarschalk, generaal French, bracht het
tweede korps bijzondere hulde.

BORDEAUX, 9 Sept. (Reuter.) Officieele mededeeling 3 u. nam. Over de geheele linie
schijnen de Duitschers een aanmerkelijke terugtrekkende beweging te maken. De
670 strategische positie der Fransche troepen schijnt beter. Maar men kan nog volstrekt
geen oordeel vellen over het verloop van een slag, die zich uitstrekt over een gebied
van eenige honderden kilometers. Het schijnt, dat de Duitschers eenige moeilijkheid
hebben, met de aanvulling. Over het geheel schijnt er eenige vooruitgang te zijn voor
de Fransche legers.

675 PARIJS, 10 Sept. (Reuter.) Officieel. 9 Sept. 11 uur des avonds. Op den linkervleugel
zijn alle pogingen der Duitschers om onze troepen op den rechteroever van de Ourcq
terug te drijven, mislukt. Het Engelsche leger trok door De Marne. De Duitsche
troepen trokken ongeveer 25 KM. terug. Op den rechtervleugel en in het centrum is de
680 toestand onveranderd.

OSTENDE, 9 Sept. (Reuter.) Zestig duizend Duitschers rukken in ijlmarschen naar het zuiden op, ter versterking van den rechtervleugel van het Deutsche leger in Frankrijk dat een ernstige tegenslag ondervindt. Het bosch van Dottignies tusschen Kortruk [Kortrijk?] en Herseaux wemelt van Deutsche vluchtelingen.

OSTENDE, 9 Sept. (Reuter.) De Deutsche troepen die heden te Beierlegem op de betaling der oorlogsschatting van Gent wachtten, kregen in den ochtend dringend bevel naar Frankrijk te gaan; zij gingen onmiddellijk op weg over Renaix, Rijssel en Valenciennes.

De Engelsche actie tot 7 September.

LONDEN, 10 Sept. (Reuter.) In een bijvoegsel van de "Londen Gaz." wordt een lang telegrafisch verslag van generaal French gepubliceerd omtrent de krijgsverrichtingen van zijn onderhebbende krijgsmacht tot 7 September. Hij verklaart, dat het troepentransport van Engeland over zee en daarna per trein door Frankrijk zonder incidenten plaats had. De concentratie was Vrijdagavond 21 Augustus vrijwel afgeloopen. Toen kon ik de noodige beschikkingen treffen om de troepen Zaterdag naar stellingen te dirigeeren, welke ik gunstiger achtte en vanwaar ik over kon gaan tot de mij door den Franschen opperbevelhebber opgedragen operaties. De ingenomen stelling strekte zich uit van Condé in het westen naar Dergen en Binche in het oosten.

Op het Oostelijk oorlogstooneel.

De strijd in Galicië.

PETROGRAD, 9 Sept. (Reuter.) Een officieele mededeeling van den Russischen generalen staf meldt: Op vijf en zes September vielen wij het Oostenrijksche leger aan bij Tomaschow. De Oostenrijkers vluchtten in wanorde, achtervolgd door de Russen bij Frampol. De Russische cavalerie wierp zich op den vijand in de richting van Ljublin. De Oostenrijksch-Deutsche troepen werden uit de versterkte stellingen gedreven en trokken in zuidelijke richting. Groote gevechten hebben plaats op een lijn van Ravaruska naar de Dniester, waarin het Oostenrijksche leger werd verslagen. Naar Lemberg zijn versterkingen gezonden. Afdeelingen van het 14e Tyoolsche korps bij Ravaruska ondernamen een aanval in den nacht van 7 Sept., maar zij werden teruggeslagen, met verlies van het vaandel en 500 gevangenen.

DUITSCHLAND.

Een protest van de Deutsche sociaaldemocraten.

BERLIJN, 10 Sept. (W. B.) Het bestuur van de sociaal-democratische parti publiceert in de Vorwärts een verklaring, waarin er tegen geprotesteerd wordt, dat het internationale socialistische bureau in samenwerking met het bestuur van de socialistische partij in Frankrijk een oproep aan het Deutsche volk heeft gericht, zonder zelfs een poging te doen met de sociaal-democratische partij in Deutschland daaromtrent van gedachten te wisselen. Het uitvoerend comité overschreed daarmede zijn bevoegdheid, hetgeen nog meer bevreemding wekt, omdat alle leden ervan behooren tot slechts één der bij de tegenwoordige catastrofe betrokken staten en derhalve wel eenzijdig moeten zijn. De oproep stelt de gebeurtenissen, welke leidden tot den oorlog, voor, bezien van het standpunt van de Fransche regeering. De eenzijdigheid blijkt reeds daaruit, dat over de bedreiging van het Deutsche volk door het Russische despotisme geen woord gerept wordt, terwijl toch juist die bedreiging het geheele Deutsche volk ten diepste trof en voor de beoordeeling van den politieken toestand van de grootste beteekenis is. Verder protesteert het partijbestuur tegen het voornemen van het internationale bureau om, met steun van de Fransche socialistische partij, de socialistische partijen in de neutrale staten in te lichten over de beweerde gruweldaden van de Duitschers. Het partijbestuur verklaart: Wij gevoelen ons verplicht te constateeren, dat de Deutsche soldaten, waarvan millioenen in de school van de Deutsche partij zijn opgevoed, geen barbaren zijn en in ontwikkeling van geest en hart bij geen soldaat van welk volk ook achterstaan. Het is teekenend, dat het uitvoerend comité van het internationale socialistische bureau wegens de gruweldaden, die door Duitschers begaan zouden zijn, een beroep wil doen op de openbare mening der neutrale mogendheden, terwijl het zwijgt over arglistige overvallen van Deutsche soldaten door Belgische franc tireurs en over Russische gruwelen in Oost-Pruisen niets weet te melden.

Ruw optreden tegen gevangenen.

De "Vorwärts" maakt melding van enkele gevallen, waarin op zeer onoordeelkundige

wijze werd opgetreden tegen krijgsgevangenen, als een gevolg van de zeer onverstandige artikelen in bladen, die tegen de aanbieding van bloemen, sigaretten, chocolade enz. aan gevangenen opkwamen. Dominee Troub, de bekende afgevaardigde in den Rijksdag, deelt mede, dat een ziekenverpleegster den laatsten wil van een stervenden Franschen graaf wilde schrijven, en die daarvoor werd uitgevloekt. Dat is een staaltje, zegt de heer Traub, uit velen, en hij voegt erbij: "dat dit ontzettend, inhumaan en onrechtvaardig is." Een ander geval wordt uit Liebenstein in Saksen-Meiningen gemeld: "Bij het vervoer van een transport gevangenen, Belgen, naar een kamp op het militaire oefeningsterrein, werd een der gevangenen, een geestelijke, door de woedende menigte gelyncht, wijl hij een der aanstokers zou zijn van een overval door de bewoners op Deutsche soldaten. De koster, die eveneens gevangen was, kreeg een pak slaag. De priester is dood." De "Vorwärts" acht dit eenvoudig ongelooflijk. Maar zoo het waar is, dan dient er krachtig te worden opgekomen, tegen zulk een wreed, ruw, barbaarsch optreden. Hoe kon de "woedende menigte" weten, dat die geestelijke een der "aanstokers" was? Wat recht heeft zij den man, die nu gevangen is, aan te vallen en te lynchen? Hebben de troepen, ter bewaking der gevangenen aanwezig, geen last om zulk optreden tegen te gaan? Het is noodig dat de overheid een onderzoek naar zulke gevallen instelt en zeer krachtig optreedt tegen de schuldigen, ten einde een voorbeeld te stellen en te zorgen, dat in Duitschland tegenover weerlooze gevangenen geen lynchjustitie wordt toegepast.

De houding van Japan.

BERLIJN, 10 Sept. (W. B.) De *Norddeutsche Allg. Ztg.* meldt: In een interview verklaarde de Japansche Gezantschapsraad te Rome aan een redacteur van de *Stampa*: "De oorlog tusschen Japan en Duitschland is ontstaan, daar Duitschland aan Japan de niet in den vorm van een ultimatum gevraagde verzekering weigerde, dat het Deutsche eskader in Oost-Azië niet door oorlogsoperaties den vrede en den handel zou storen. De oorlogsverklaring van Japan moest daarom worden afgegeven in zijn eigen belang, om te beletten dat zijn handel zou worden belemmerd. De *Nordd. Allg. Ztg.* voegt daaraan toe: Deze poging tot rechtvaardiging van het Japansche optreden is een verdraaiing der waarheid. Van Japansche zijde is een eisch, als door den Japanschen zaakgelastigde te Rome wordt aangegeven, bij het overhandigen van 't ultimatum aan Duitschland niet gesteld. Integendeel - juist van Deutsche zijde is den Japanschen zaakgelastigde, en wel voor het overhandigen van het Japansche ultimatum, verzekerd, dat het Deutsche eskader in Oost-Azië het bevel kreeg, zich van elke vijandelijke handeling in de Oost-Aziatische wateren te onthouden, zoo Japan in den strijd tusschen Duitschland en Engeland neutraal zou blijven. Hierop is van Japansche zijde niet eens antwoord ontvangen. Hierdoor wordt tegelijk de mededeeling van den Japanschen minister van buitenlandsche zaken Kato weerlegd, die volgens Engelsche berichten in een buitengewone zitting van het Japansche parlement van 5 September verklaarde, dat het Duitschland's plan was de haven van Kiautsjau tot basis voor zijn krijgsoperaties in het Verre Oosten te maken.

Tegen den oorlog in Afrika.

BERLIJN, 10 Sept. (W. B.) De Evangelische Katholieke missies vaardigen een krachtig protest uit tegen de schending der Congo-acte, en meer in 't bijzonder van artikel uit tegen de schending der Congo-acte, en meer in 't bijzonder van artikel 11, waarin bepaald wordt dat oorlogsgeschillen tusschen Europeesche volken niet mogen worden overgebracht naar het Afrikaansch gebied. Engeland heeft het verzoek van verschillende zijden, om de Congo-acte na te leven, niet opgevolgd. Daartegen moet in geheel het buitenland worden geprotesteerd.

De strategie van den tegenwoordigen oorlog.

De *Westm. Gazette* wijdt een artikel aan het in 1911 verschenen boek van den Deutschen generaal Von Bernhardt over den hedendaagschen oorlog, waarin de Deutsche militair een uiteenzetting geeft van de strategie, die het Deutsche leger zal moeten volgen in geval van een oorlog tegen Frankrijk en Rusland en zoo noodig ook tegen Engeland. Generaal von Bernhardt wijst er op, dat in zulk een oorlog het allereerst noodig is een voldoende leger in het oosten te houden om Rusland in toom te houden, terwijl in het Westen het leger Frankrijk de nederlaag moet toebrengen en wel zoo, dat de hoofdmacht van het westelijke leger dan naar het oosten kan worden gezonden. De generaal erkent de zwaarte van deze taak, die alleen mogelijk is omdat door den grooten afstand tusschen Frankrijk en Rusland een samenwerking tusschen de Fransche en Russische leger onmogelijk is. Maar de taak is moeilijk, want, zegt generaal v. Bernhardt: "Om een groot Duitsch leger, nadat dit de Franschen heeft geslagen, van de westelijke grens van Duitschland naar de oostgrens vereischt weken; gedurende dien

815 tijd kan een overmachtig en zegevierend Russisch leger diep het hart van Duitschland
 zijn binnengedrongen. Maar gedurende dien tijd kunnen de Franschen, tegen wie slechts
 zwakke krachten kunnen zijn achtergelaten, hun opmarsch hervatten. Zelfs na een
 overwinning (op Frankrijk) zal het niet altijd gemakkelijk zijn te bepalen hoeveel
 troepen tegenover den verslagen vijand moeten achterblijven; hoeveel aan den anderen
 kant naar het andere oorlogstooneel moeten worden gezonden, ten einde ook daar een
 overwinning mogelijk te maken. Hiervoor kunnen geen regelen worden gegeven."

820 Verder schrijft generaal von Bernhardi: Indien Duitschland bijv. oorlog heeft te
 voeren tegen Frankrijk en Rusland, zou het, uit politiek oogpunt, wenschelijk zijn
 Frankrijk allereerst een zoo geducht mogelijken slag toe te brengen, daar
 ongetwijfeld de Fransche vijandschap tegen Duitschland dieper is dan de Russische.
 Wij komen tot dezelfde slotsom als we in aanmerking nemen, dat Frankrijk veel sneller
 825 voor den oorlog gereed is dan Rusland, waar mobilisatie en concentratie veel meer
 tijd nemen dan bij de bondgenoot in het westen; ook moet niet over het hoofd worden
 gezien, dat een snelle overwinning over Frankrijk de Russische oorlogsvoering zou
 verlammen en een kalmeerende werking op Engeland zou oefenen, dat wel eens geneigd
 zou kunnen zijn met Frankrijk samen te gaan. Aan den anderen kant moet worden
 830 bedacht, dat Duitschland's sterke westelijke grens defensief veel langer te houden is
 dan de oostelijke grens, die door de natuur minder beschermd wordt. Zij maakt een
 hardnekkige, krachtige mededinging voet voor voet mogelijk en zelfs een zegevierend
 tegenstander kan de bron[n]en van Duitschland's defensieve kracht niet zoo
 gemakkelijk bereiken dan uit het oosten. Maar de mededinging van de oostgrens kan met
 835 zwakke krachten niet gemakkelijk worden uitgevoerd en het zal niet lang duren of
 Berlijn zal door een in het oosten zegevierend tegenstander worden bedreigd." Voor de
 bescherming van de oostelijke grens legt v. Bernhardi veel gewicht op het
 Oostenrijksche offensief tegen Rusland uit het zuidwesten. "Indien Oostenrijk," zegt
 hij, "zulk een offensief begint of er mee dreigt, zou Rusland alleen een voorgenomen
 840 aanval in de richting van Berlijn kunnen ondernemen met veel zwakkere krachten, dan
 indien het zijn geheele macht tegen Duitschland kon gebruiken. Het gevaar is voor
 Pruisen dan veel geringer, al is het nog ernstig genoeg."
 Laat ons deze veronderstellingen nu eens in verband brengen met den tegenwoordigen
 toestand, zegt de *Westm. Gaz.* De eerste voorwaarde is, dat Rusland "volkomen in toom
 845 zal worden gehouden," terwijl met Frankrijk wordt afgedaan. Dat nu is zeker niet
 geschied. In de zesde week van den oorlog is het leger der bondgenooten in het westen
 nog intact, terwijl het Russische leger een deel van Oost-Pruisen heeft bezet. De
 tweede voorwaarde is, dat het Oostenrijksche offensief van het zuidwesten West-
 Pruisen zou beschermen en een groot deel van de legermacht zal vasthouden dat anders
 850 beschikbaar was voor den opmarsch naar Berlijn. Dat is ook misgeloopen, want het
 Oostenrijksche offensief schijnt in de eerste vijf weken van den oorlog vrijwel tot
 staan gebracht te zijn. Algemeen wordt aangenomen, dat Duitschland een vast
 tijdschema heeft voor zijn operaties – dat bijv. het zeer ten achter zou zijn indien
 het niet in Parijs is binnen een zeker aantal dagen na het uitbreken van den oorlog.
 855 Dat is waarschijnlijk een dwaling. Tijd is in dit opzicht zeer betrekkelijk. Het
 schema, zooals von Bernhardi dat uiteenzet, vereischt alleen, dat de operaties aan
 den Franschen kant in tijds zullen zijn afgedaan ten einde de overbrenging van het
 leger, of althans van het grootste deel er van, naar de oostelijke grens mogelijk te
 maken voor Rusland ernstig in beweging is gekomen. Is Rusland langzaam, dan kan die
 860 tijd langer duren, is Rusland vlug, dan duurt hij korter. In elk geval hield het
 programma geen rekening er mee, dat Rusland reeds Oost-Pruisen zou zijn
 binnengedrongen en de Oostenrijkers in het zuid-westen heeft verslagen, terwijl het
 verbonden leger nog intact is en in het westen geen beslist resultaat is verkregen.
 Het geheele stelsel van Bernhardi is dat men in staat is het offensief te beginnen
 865 aan beide grenzen op het beslissend oogenblik; in zijn "Duitschland en de volgende
 oorlog" legt hij in het bijzonder nadruk op spoedige overwinningen als een voorwaarde
 van succes in een oorlog met Rusland. Wat Frankrijk betreft, is het beslissend
 oogenblik aan het begin van den oorlog; in het geval van Rusland, dat veel later
 klaar is naar men aanneemt, is dat oogenblik gekomen als het zijn mobilisatie heeft
 870 voltooid en zich gereed maakt voor den opmarsch. Deze uiteenzetting van de volgens
 von Bernhardi noodzakelijke Deutsche strategie, geeft zeker wel een inzicht in de
 beteekenis van de tegenwoordige krijgsverrichtingen in Frankrijk, waar nu het
 Deutsche leger nog steeds in zijn hoofdmacht door de Engelsch-Fransche legers wordt
 vastgehouden, terwijl intusschen Rusland langzaam vooruit dringt.

875 **BELGIË.**
Te Antwerpen.

Eenige dagen geleden vaardigde generaal Dufour het besluit uit, dat alle binnen de

880 stelling verblijf houdende Duitschers en Oostenrijkers deze binnen een bepaald
tijdstip moeten verlaten. Uitzondering werd gemaakt voor personen, wier zoons in het
Belgische leger gediend hebben of nog dienen. Thans is bepaald, dat de maatregel alle
Duitschers en Oostenrijkers treft. Het "Handelsblad van Antwerpen", dat van oordeel
is, dat het méér dan tijd is voor zulk een "algemeene zuivering", wekt de burgerij op
885 om voor zoover mogelijk de militaire autoriteiten bij te staan in de
tenuitvoerlegging van dit besluit. Bij Koninklijk besluit van 6 September zijn
wijzigingen gebracht in de militaire commando's. Zoo is luitenant-generaal ridder de
Selliers de Moranville, chef van den generalen staf, als zoodanig afgetreden en
benoemd tot inspecteur-generaal van het leger. Luitenant-generaal Dufour is benoemd
890 tot inspecteur-generaal der vestingwerken en lid van den Hoogen Raad voor de
verdediging van Antwerpen. De souschef van den generalen staf, generaal-majoor de
Rijckel, is als zoodanig afgetreden en ter beschikking gesteld van de regeering voor
een bijzondere zending.

Verder heeft de koning het volgend besluit uitgevaardigd: "ALBERT, koning der Belgen,
Aan allen, tegenwoordigen en toekomstenden, Heil. "Gezien den staat van oorlog, "Gezien
895 de aanwezigheid te Antwerpen van de Regeering en van het veldleger, "Gezien de
onmogelijkheid den Hoogen Raad van 's Lands verdediging te vereenigen, "Op advies van
onzen minister van oorlog; "Wij hebben besloten en Wij besluiten: "Art. 1. De
betrekking van gouverneur der stelling Antwerpen is afgeschaft. "Art. 2. De Hooge
Raad van 's Lands verdediging is afgeschaft. "Art. 3. Hij wordt vervangen, voor den
900 duur van den oorlog, door den Hoogen Raad van Oorlog, voorgezeten door Ons. "Art. 4.
Maken deel uit van dien Raad: "Onze minister van oorlog; "De luitenant-generaal
Jungbluth, adjudant-generaal, hoofd van Ons Militair Huis; "De luitenant-generaal
ridder de Selliers de Moranville, inspecteur-generaal van het leger; "De luitenant-
905 generaal Hanoteau, inspecteur-generaal der artillerie, onze vleugeladjutant; "De
luitenant-generaal Dufour, inspecteur-generaal der vestingwerken en lid van den
Hoogen Raad van de verdediging van Antwerpen; "De luitenant-generaal Deguise,
commandant der stelling Antwerpen; "De generaal-majoor Bihin, commandant der genie
van de stelling Antwerpen; "De kolonel van den staf Wielemans, souschef;
"De kapitein van den staf Galet, onze ordonnans-officier, zal het ambt van secretaris
910 waarnemen." Tenslotte worden alle officieren zonder functie, zich bevindende binnen
het stelling-gebied, uitgenoodigd zich te melden bij den stelling-commandant om te
worden ingedeeld.

Uit Noord-België.

915 Van bevriende zijde wordt ons gemeld: Uit Lokeren komt het bericht, dat 6 September
in den namiddag, 3 officieren als parlementairs op het stadhuis zijn ontvangen door
den burgemeester, die er in toegestemd heeft om de Duitschers ongehinderd door
Lokeren te laten trekken. Ten bewijze dier overeenkomst werden den officieren
officieel geteekende stukken meegegeven. Een uur later kwam een telegram, waarin de
920 aankomst gemeld werd van 20,000 man Belgische troepen, die den opmarsch der
Duitschers moeten pogen te stuiten. Men verwacht dientengevolge een gevecht in den
omtrek van Lokeren.

De toestand in Afrika.

925 De bekende afgevaardigde Louis Franck is na een reis van dertig dagen uit de Congo-
kolonie te Antwerpen teruggekeerd. Bij zijn vertrek uit Elizabethville was nog geen
aanval op de kolonie gedaan. Maar alle militaire maatregelen waren genomen. De
inlandsche troepen waren gemobiliseerd; de belangrijke punten werden bezet. Er boden
zich talloze blanke vrijwilligers aan. De kolonisten waren vol vertrouwen.

930

Een schandaal.

Onder dit opschrift maakt de "Nieuwe Gazet" melding van berichten over afpersing en
uitbuiting van Belgische soldaten door boeren in de Antwerpsche stelling, die
schandelijk hoge prijzen eischen voor levensmiddelen, aan de ingekwartierde soldaten
935 geleverd.

FRANKRIJK.

Parijsch Oorlogs-dagboek. XVII.

940 (Van onzen gewonen berichtgever.) PARIJS, 2 Sept. Naarmate de Duitsche colonne, met
onweerstaanbare kracht door het Loire-dal optrekkend, Parijs meer en meer nadert,
verdeelen de Parijsenaars zich steeds scherper in twee categorieën: de pessimisten en
de optimisten. En het is een eigenaardige ervaring met enkele minuten tusschenruimte
te vallen van een kring waar men alles even rooskleurig ziet in een omgeving waar men
met sombere gezichten het eind van Frankrijk-Engeland-Rusland voorspelt, zoo niet het

945 eind van de wereld, tout court... Te zeggen dat de Parijzenaars het hoofd verloren hebben zou zijn een onwaarheid vertellen, want van eenigerlei paniek is sinds de eerste oogenblikken van den oorlog, toen hier – evenals bij ons – de winkels van eetwaren bestormd werden in het vooruitzicht van den aanstaanden hongersnood, geen sprake geweest. Maar ze zien hier dé dingen nu eenmaal altijd een beetje door een vergrootglas, en zoo komt het dat thans zoowel door de zwart- als door de rose-
 950 zieners zoo schrikbarend overdreven wordt. Bijv., ge kunt hier nu elk oogenblik een pessimist hooren zeggen: "'t Is afgeloopen hoor! Net als in '70. Niks tegen te doen. Over een week zitten de Duitschers weer in Parijs. Die menschen hou je niet tegen, ze zijn ons te sterk. En dan zal je wat beleven! Dan wordt heel de stad met den grond
 955 gelijk gemaakt. Nu krijgen ze dan eindelijk de langgezochte gelegenheid zich te wreken op een stad, waarvan ze de renommée nooit hebben kunnen evenaren, in weerwil van hun ontelbare "Moulin Rouch's", hun standbeelden en hun "kolossale" bouwwerken. De forten? Waarom zouden onze forten ze langer tegenhouden dan de forten van Luik en van Namen hebben gedaan? Ze zetten er even hun zware kanonnen op, en onze forten zijn
 960 er geweest. Zie je dan uit de officieele communiqués niet dat we telkens en telkens weer worden teruggeslagen? 't Beste wat je doen kunt is maar zoo gauw mogelijk te maken dat je wekomt, om niet het kind van de rekening te worden als ze hier gaan huishouden..."

En vijf minuten later kun je een optimist hooren beweren: "Wat zijn jullie, behalve hazen, toch nog bovendien geweldige zeels! Begrijp je dan niet dat, als de Duitschers zoo gestadig en zonder blijkbare moeite er doorkomen, dat komt omdat de Fransche autoriteiten dat zoo willen? Een kind kan het begrijpen! De verbindingslijn waarlangs de Duitschers alles moeten laten komen uit hun land wat ze noodig hebben wordt, naarmate ze oprukken, steeds langer, en daardoor steeds moeilijker te verdedigen. Aan
 970 den anderen kant neemt de Deutsche legermacht door de aanhoudende verliezen voortdurend af. Het plan is nu natuurlijk de voorhoede zoo ver mogelijk te laten komen, en ze dan af te snijden, heel de Deutsche legermacht te omsingelen en tot overgave te noodzaken. Met een man als Joffre aan het hoofd moet dat wel gelukken. En stel nu eens een oogenblik dat de Duitschers eens wat te ver doorkwamen, tot voor
 975 Parijs, wat denk je dan dat er gebeuren zou? Dan hakt onze legermacht ze in een ommezien in de pan, vermoeid en verzwakt als ze zijn. De kanonnen van onze vestingen schieten de hunne stuk, en we zijn weer waar we wezen willen!"

Met geen van beide categorieën van overdrijvers valt natuurlijk te praten. Of je tegen de pessimisten al zegt: m'n goeie man, tusschen 1870 en nu is toch waarlijk
 980 geen vergelijking mogelijk; toen werd Parijs omsingeld om den binnensten vestingmuur zelf, wat nu onmogelijk is, nadat de Duitschers eerst Metz en Sedan hadden gehad, terwijl het Fransche leger nu nergens een inderdaad verpletterende nederlaag geleden heeft, – het geeft niets. Ze wenschen zich niet te laten geruststellen. Ze wenschen de meest gruwelijke calamiteiten te voorspellen. Ze weigeren eenige rekening te
 985 houden met het feit dat de verdediging van Parijs thans behalve door de allermooiste vestingwerken door een groote, welgeoefende legermacht verzekerd wordt. Ze schelden op Joffre – zij die niets weten van de gebeurtenissen dan het beetje dat de bladen mogen publiceeren – op de genie, die niet gemaakt heeft dat de Duitschers geen bruggen vonden om over te trekken, op de artillerie, die zo niet
 990 heeft platgeschoten, op de infanterie, die voor ze teruggetrokken is. Ze vergeten alleen te schelden op zichzelf, zij die het grootste kwaad doen dat ze als noncombattanten doen kunnen: hun medeburgers den moed ontnemen.

Maar ook met de optimisten à tort et à travers bereik je niets. Natuurlijk, het komt niet in je hoofd op te trachten hun hun moed te doen verliezen, die hun de toekomst
 995 zoo rustig te gemoet doet zien, maar soms prikkelt je toch ook hun buitengewoon simplistische opvatting van de dingen wel eens en kom je ertoe te zeggen: maar menschen, denk jullie nu werkelijk dat de Duitschers complete idioten zijn, dat ze zoo maar blindeling loopen in [er staat on] de val die hun gespannen wordt? Denk je dat de Deutsche aanvoerders het a-b-c niet kennen van hun vak! Denk je dat ze zoo
 1000 snel zouden optrekken als ze zoo uitgeput waren en zoo verzwakt als waarvoor je ze houdt? En geloof je niet dat de forten om Parijs ten slotte nèt zoo goed vernielbaar en neembaar zijn als die om Luik en om Namen? Dat zeg je dan alleen maar zoo eens omdat je je gemoed eens wat lucht geven wil. Maar je overtuigt ze er heelemaal niet mee.

1005 Nu moet ik hier dadelijk bij zeggen, dat buiten deze overdrijvers, die dan toch per slot van rekening een uitzondering vormen, de groote meerderheid van de Parijzenaars de zaken vrij kalm en rustig blijft beschouwen. Natuurlijk, ze vinden het niet prettig dat de Duitschers zoo snel oprukken naar hun stad, waartegen deze heel hun strijdmacht schijnen te willen concentreeren, maar ze maken zich nu óók niet
 1010 overdreven bezorgd. Overtuigd dat het Fransche leger, onder een opperbevelhebber, die

het unanieme vertrouwen geniet van de mannen van alle partijen, alles zal doen wat menselijkerwijs gedaan kan worden om de invasie te stuiten, begrijpen ze dat ze heb moeten overlaten en moeten afwachten wat de uitkomst zijn zal. Zijn de Duitschers tegen te houden, zoo redeneeren ze, dan zullen ze tegengehouden worden. Kan het niet, dan is dat ongelukkig voor Parijs, dat dan even vreeselijke dingen beleven zal als Mechelen en Leuven, maar door erover te jammeren en te klagen maken we dat niet beter. En als Keizer Wilhelm gedacht mocht hebben, dat de Fransche vijand om genade zou smeeken als hij dreigde den hak van de Pruisische laars ter algemeene verplettering op het heerlijke Parijs te zetten, dan zal blijken dat hij zich vergist heeft. Zelfs het gevaar hun prachtige stad voor altijd vernield te zien zal de Franschen niet doen terugkomen op hun besluit te vechten tot het eind van Duitschland of van Frankrijk zelf. Dat is de gemoedsgesteldheid van de groote meerderheid der Parijzenaars, die achterblijven om rustig de komende gebeurtenissen af te wachten. Ik had niet anders van hen verwacht.

En als vreemde toeschouwer wat beschaamd omdat je, in weerwil van je sympathie, toch zulk een vreemde blijft te midden van al die mannen en vrouwen, die broers, ouders, kinderen hebben in den strijd, tracht ik zoo goed mogelijk te denken en te handelen als zij. Het beste komt die kalme vastberadenheid van het Parijsche volk uit bij de nu dagelijks terugkeerende bezoeken van Duitse aviateurs. Schoon de bladen de bijzonderheden van de vorige aanslagen met zoo weinig woorden als maar mogelijk was en in de meest verzachtende termen hebben verteld, weet op het oogenblik iedereen dat de bommen die bij de vorige vluchten zijn uitgeworpen enkele slachtoffers hebben gemaakt. Het gevoel zoo'n vijandelijken vlieger boven je te zien zweven, zoekend naar het meest geschikte punt waar hij zijn moordtuig kan laten vallen, is in het geheel niet plezierig. Maar tot een paniek heeft zoo'n bezoek toch nog gen enkele maal aanleiding gegeven. Gewoonlijk gaat dat zoo. De jongens, die op straat spelen alsof er van oorlog geen sprake was, zien den vijandelijken roofvogel het eerst; het schijnt werkelijk niet mogelijk hun daarin voor te zijn, zoo goed letten zij op. Zien ze hem, dan beginnen ze dadelijk te roepen, met de typisch-Parijsche vermijding van het lastige hiaat: "Un aréoplane! Un aréoplane!" en ze wijzen omhoog met hun kleine, vuile vingers. Maar dat is volstrekt geen angstkreet, en niemand die hem hoort vat hem dan ook als zoodanig op. In plaats van weg te kruipen, zooal niet in den kelder, dan toch in winkel of binnenkamer, waar een aanraking met de uiteenspattende bomsplinters dan toch altijd nog minder te vreezen is dan buiten, komen onmiddellijk overal de menschen voor den dag. Uit hun kamers verschijnen ze op de balkons, uit de café's, de winkels, de kappers-"salons" hollen ze naar buiten, zoover mogelijk naar het midden van de straat, om hem te zien. Ze wijzen er elkaar op, bepraten hoe hij gaan zou, waar hij heen zou vliegen, welke moordplannen hij zou hebben, maar zonder eenigen angst te toonen, met een zekere rustige blague van: wat mot die nou weer? Als hij recht boven hen komt, wijken ze geen duimbreed, en niemand denkt eraan de veilige bescherming van het huis weer te gaan opzoeken. En als, zooals gisteren, de geweersalvi van alle kanten beginnen te knetteren dan turen ze in vroolijke spanning naar den afloop: "L'attraperat-on, le sale cochon d'Alboche?" Tot de vluchtende vlieger een klein stipje aan den horizon geworden is, en ze eindelijk weer naar binnen gaan, om het geval nog eens in den breede te bespreken, en opnieuw tegen elkaar te herhalen hoe gemeen het toch is van die "helden" hun bommen te gooien op een weerlooze bevolking van nietcombattanten.

Hoe een mensch toch veranderen kan. Ik heb nooit naar een aëroplane kunnen kijken zonder in mijn binnenste een vagen angst te houden dat hij op een gegeven oogenblik nog eens naar beneden komen zou, misschien omdat ik er in de eerste jaren dat de vliegkunst hier beoefend werd nog al eens een heb zien duikelen. En nu, wanneer ik hoor hoe van alle kanten geschoten wordt op den vliegende vijand die, oorlogvoerende volgens een andere conceptie van wat eens een nobel handwerk was, verderf komt brengen over een stad vol vrouwen en kinderen, dan wensch ik innig hem als een aangeschoten vogel uit de lucht te zien tuimelen... 't Is gemeen misschien, maar hebben ze het er niet naar gemaakt?... Ik had zelf nog niet het fortuintje een van de Duitse vliegers die ik de laatste dagen boven Parijs zag kruisen een van hun projectielen te zien werpen. Maar een collega van de Parijsche editie van de "Daily Mail" vertelt van zijn ervaring op dit punt het volgende:

"Ik kwam van de Gare St. Lazare door de Rue Caumartin, voorbij het Lycée Condorcet, toen er eensklaps een geweldige slag en een verblindende schittering ontstonden, die mij door de geweldige kracht haast het onderste boven wierpen. Onmiddellijk daarop hoorde ik het geluid van brekende vensterruiten, en vielen stukken glas over de geheele breedte van de straat. "De weinige menschen die op dat oogenblik voorbijkwamen, keken toen hun eerste verbazing over was op, om de oorzaak van de ontploffing te zoeken, maar niemand kon iets te zien krijgen van de Duitse

aeroplane die de bom geworpen had. De bom die neerviel in de Rue Joubert, een straat die juist tegenover het Lycée Condorcet uitkomt, schijnt midden in de lucht ontploft te zijn, want er was, behalve de gebroken ramen, geen ernstige schade aangericht.

1080 Kleine looden schijfjes lagen overal in het rond. Niemand werd gedood of gewond. "Een minuut later hoorde ik nog een paar ontploffingen, in de buurt van de Gare St. Lazare. Daar trof mij een buitengewoon tooneel. Een groote menigte menschen stond op straat, omhoog-kijkend naar de aeroplane, die boven het station vloog. Ze riepen:

1085 "C'est un Taube! C'est un Taube! Descendez le sale Allemand". "Hoewel de vliegmaschine op bijna 6000 voet hoogte vloog (deze schatting lijkt mij zeer overdreven; toen ik hem zag was hij zeker niet hooger dan 1200 meter, corr.) schoten de menschen van de daken van hun huizen erop met geweren en revolvers. Dit vuren bleef zonder eenige uitwerking, en de machine vloog onbeschadigd verder."

1090 **Een attest over Fransche kogels.**

De "Münchener Medizinische Wochenschrift" bevat de laatste weken een "Feldärztliche Beilage", welke gratis toegezonden wordt aan alle bij het leger dienende artsen. In het laatste nummer dezer Beilage, welke ons bereikte (25 Aug.), komt een artikel voor van Prof. W. Straub te Freiburg i. Br. over de Fransche infanterie-kogels. Onder de

1095 Deutsche soldaten heeft de meening post gevat, dat de Fransche kogels bijzonder gevaarlijk zouden zijn, dat zij een scheikundige stof bevatten, die vergiftiging doet ontstaan. Daarom heeft Straub eenige van de te Mülhausen gebruikte kogels onderzocht. Onmiddellijk viel zijn oog op een ongeveer één m.M. breede streep op de plaats, waar de kogels in de hulzen bevestigd zijn. Deze streepjes wekten achterdocht en werden

1100 aan een nauwkeurig onderzoek onderworpen, waarbij bleek, dat de streepjes veroorzaakt werden door... vernis. Van de kogels zelf wordt gezegd: zij zijn massief, zij hebben een, door galvanisatie verkregen, zeer dunnen mantel, welke zelfs bij versplintering geen nadeel kan verwekken. (D.w.z. dat het geen gevaar verwekt als er dumdkogels van gemaakt worden). Het chemisch onderzoek gaf de volgende analyse: koper 90%, zink

1105 6%, nikkel 4%. Schadelijke stoffen werden niet gevonden; met name niet: arsenicum, phosphorus en antimonium. Dat door deze kogels een acute vergiftiging ontstaan kan, noemt prof. Straub geheel uitgesloten. Zelfs indien dergel. kogels zeer lang in het lichaam blijven, is een chron. vergiftiging zeer onwaarschijnlijk. Het artikel eindigt met de mededeeling, dat men de Fransche infanteriekogels als zéér human kan beschouwen!!! Dat dit – een der beste wetenschappelijke bladen – niet Fransch gezind is, blijkt wel uit den verderen inhoud, waaronder ook zuivere politiek voorkomt. De Japanners worden o.a. van afpersing beschuldigd; zij mogen voortaan niet meer aan

1110 Deutsche universiteiten studeeren!

De mededeeling van den keizer, dat te Longwy een machine voor het vervaardigen van dum-dum-kogels werd gevonden, kan daarom toch wel juist zijn. Maar dit alles was oude rommel, en werd niet gebruikt. De Tijd ontving van zijn correspondent te Parijs daarover de volgende mededeeling: "Naar mij een hoog officier mededeelde, heeft tot dit praatje (over het gebruik van zoogenaamde uitgeholde kogels) vermoedelijk

1115 aanleiding gegeven de omstandigheid, dat een stafofficier zich in de vesting Longwy onledig hield met studies over het aanmaken van nieuwe patronen. Ook bevonden zich op een rommelkamer dier vesting nog eenige kisten zachtneuzige uitgeholde kogels uit den tijd, dat deze niet door de Haagsche vredesconferentie verboden waren, en die men later getracht heeft door machinale omwijling bruikbaar te maken. In werkelijkheid is echter dit soort ammunitie nooit ten gebruike tegen den vijand uitgereikt. Dat

1120 Fransche soldaten alleen met geoorloofde geweerpatronen zijn gewapend, kan ieder onderzoek van Deutsche gewonden bewijzen. Het is mogelijk, dat enkele dozen verboden patronen zonder opzet aan onze infanteristen verdeeld zijn, maar uit alle rekeningen van het Ministerie van Oorlog betreffende de vervaardiging en de betaling van geleverde munitie blijkt met volstrekte zekerheid, dat sedert 16 jaren geen sprake is

1125 geweest van een regelmatig aanmaak der dumdkogels."

1130

De "Temps" naar Bordeaux.

Zooals men weet, heeft de redactie van de *Temps* besloten de regeering naar Bordeaux te volgen. In het nummer van 4 September neemt het blad afscheid van Parijs en

1135 verklaart gezwicht te zijn voor den aandrang van hen, die erop wezen, dat Frankrijk behoefte heeft aan een orgaan, dat voor binnen- en buitenland kan optreden als tolk van hetgeen er omgaat in het volk en daarbuiten. Wij moeten volkomen vrij blijven, schrijft het blad, om onzen vrienden te blijven voorhouden wat ons nuttig en gewenscht voorkomt en dit tevens te doen aan hen, die tot nog toe toeschouwers bleven

1140 in deze worsteling, waarbij het gaat om aller belangen. Wij meenden voor deze overwegingen te moeten wijken en daarom verlaten wij voor het oogenblik Parijs. Niet zonder grooten weemoed, zoo besluit de *Temps*, keeren wij Parijs den rug toe, waar wij

meer dan 25 jaar leefden en werkten, om thans de gastvrijheid in te roepen van een collega te Bordeaux, die ons wel zijn persen en verder materiaal ter beschikking wil stellen in de uren, dat hij zo zelf niet noodig heeft. De geheele redactiestaf, administratie enz., voor zoover niet onder de wapens geroepen, is naar Bordeaux vertrokken.

Nieuwe recruten.

BORDEAUX, 10 Sept. (Reuter.) De ministerraad besloot dat alle voor den dienst niet opgeroepen manschappen zich aan een nieuw geneeskundig onderzoek moeten onderwerpen. Zij die geschikt geacht worden voor den dienst zullen onmiddellijk worden onderwerpen aan de verplichting om te worden ingelijfd.

ENGELAND.

De "Oceanic" vergaan.

LONDEN, 9 Sept. (Reuter.) De admiraliteit maakt bekend, dat de gewapende hulpkruiser "Oceanic" van de White Starlijn gisteren vergaan is op de noordkust van Schotland. Het schip is totaal verloren. Officieren en equipage zijn gered. (De "Oceanic" was eenige jaren geleden een der grootste Transatlantische schepen, welke op New-York varen, thans bestaan er al weer vele grootere. In 1899 word de "Oceanic" voor rekening van de "White Star Line" gebouwd op de werf van Harland en Wolff te Belfast. De inhoud is 17,274 ton bruto. De lengte is 686 voet, de breedte 68½ voet, de diepgang 44½ voet. Red. H.)

Dienstneming bij het Engelsche leger.

De Engelsche legatie te 's-Gravenhage maakt melding van stijgende geestdrift voor dienstneming in Groot-Britannië. Driemaal honderduizend man zijn sinds de oorlog begon bij het leger in dienst getreden. En de lust om zich aan te melden is merkbaar gestegen sinds de Britsche troepen feitelijk met den vijand zijn slaags geraakt.

Nederland en de Oorlog.

Het zilver van de Nederl. Bank.

De Fransche regeering zal heb zilver bestemd voor de Nederlandsche Bank, dat uit de "Nieuw-Amsterdam" te Brest gelost werd, per "Tambora", die eveneens te Brest ligt, naar Nederland verzenden.

Verzekering van zeelieden.

De scheepvaartvereniging te Rotterdam besloot, zoolang de vaart ten gevolge van den oorlogstoestand gevaren oplevert, de verschillende opvarenden der schepen van 31 Augustus af gemonsterd of naar zee vertrokken, verzekering toe te zeggen tegen oorlogsrisico voor zoover niet door bestaande polissen gedekt. Deze regeling is aldus op het leven van den kapitein: een jaar gage plus gemiddeld kaplaken, benevens een bedrag voor uitrusting naar omstandigheden; eerste-stuurlieden: een jaar gage benevens f500 op de berusting [=uitrusting]; tweedestuurlieden: een jaar gage benevens f400 voor uitrusting; overige stuurlieden: een jaar gage en f300 uitrusting, voedingsgeld hieronder niet begrepen; voor de zeelieden: 12 maal de maandgage benevens f100 voor uitrusting. Wat de machinisten betreft, is de regeling aldus: eerste-machinisten: een jaar gage benevens f500 voor uitrusting; tweede machinisten: een jaar gage en f400 voor uitrusting; overige machinisten een jaar gage en f300 voor uitrusting, voedingsgeld niet inbegrepen.

Gezelligheid op de forten.

Van verschillende zijden ontvingen wij berichten over muziek- en voordrachtavondjes, welke op onze forten gehouden zijn. Op het fort bij Vechten had j.l. Dinsdagavond een gezellige bijeenkomst plaats in De cantine der manschappen, die in alle opzichten geslaagd genoemd mag worden. Er had zich uit de bezetting een zangkoortje gevormd, dat eenige Hollandsche liederen ten beste gaf en verder waren er nog enkelen, die met muziek (piano of viool), of met voordrachten hun best deden hun kameraden een prettigen avond te bezorgen. Te Abcoude gaven, voor de aldaar in garnizoen liggende soldaten, eenige inwoners, mevr. Velthuijse-Deutmann (piano), de heeren dr. Th. Moinat (piano) en Karel Visser (viool) met medewerking van de heeren J. Zimmerman (zang) en Paul Huf (voordracht) een muziek- en voordrachtavond. Het geheele gezelschap medewerkers oogstte veel bijval. De militairen hadden zich kostelijk geamuseerd. De heer Paul Huf, die ook door de mobilisatie onder de wapenen moest komen, had zich voor den avond belangloos beschikbaar gesteld en was daarvoor overgekomen uit de Beemster. Op het fort bij Hoofddorp waren het de heeren Pisuisse en Leydersdorff die begeleid door den heer Polak van Deventer er Zaterdagavond de

vroolijkheid in wisten te houden. De bij het fort behoorende kanonnenloods deed hij
1210 deze gelegenheid dienst als cabaretzaal. Het genot van het auditorium was er niet
minder om. Ook op Fort de Winkel wist men zich op deze wijze te behelpen.
De timmerlui hadden op den dag met grooten ijver banken getimmerd, een houten
vloertje rustend op de britsen aan weerzijden van de artillerie-loods, vormde een
podium, stroozakken wat opgeruimd en opgeschoven, de piano op de verhooging, landweer
1215 en artillerie in alle mogelijke houdingen op banken, britsen en stroozakken: het fort
aan de Winkel was gereed voor het concert. Uit den avondnevel doken lichten op, het
zware getoeter kondigde de nadering van een auto aan op den smallen, kronkelenden
"Winkeldijk; concertgevers zullen wel zelden hartelijker ontvangen worden dan op een
fort. Op het geïmproviseerde podium verschenen de dames Sternheim-Smits en Betsy van
1220 Praag en de heer Herm. Leijdensdorff. De zware staldeuren werden achter hen gesloten,
het schijnsel der olielampen verlichtte een meer rommelig dan schilderachtig
interieur van wapens en plunje. Onnoodig te zeggen dat ook hier, ondanks dat alles,
door de artisten een waar succes werd behaald: De gulle, opgeruimde vroolijkheid van
al die jonge mannen vertelde daarover genoeg. En bij het afrijden van de auto geen
1225 mooie speechen maar een welgemeend, hartelijk "hoera!" De heeren Leidensdorff, 1e
violist van het Concertgebouw, Polak van Deventer, pianist, en Klijnveld,
voordrachtskunstenaar, hebben aan de mannen op het fort De Liede een genoegelijken
avond bezorgd. Reeds om 7 uur begon de groote loods, die tijdelijk als concertzaal is
ingericht, zich te vullen, en tegen half 8, het aanvangsuur, was er geen plaatsje
1230 onbezet; ook de manschappen der naburige forten waren komen toestroomen.

Comité voor uitgeweken Hollanders uit België.

Vandaag heeft dit comité zijn werkkring aangevangen. Een vrij groot aantal personen
meldden zich aan, wiens inboedel zich nog in België bevindt. Morgenochtend van 9 tot
1235 11½ uur bestaat er nog gelegenheid, om zich in te schrijven in de Joodsche
armenschool, Rapenburgerstraat. Als rechtskundig adviseur van het comité heeft zich
bereid verklaard mr. M. Mendels. Verder zal nog bericht worden waar en op welke uren
het comité zitting zal houden. Uitsluitend voor schriftelijke mededeelingen kan men
zich wenden tot den 1en secretaris den heer Henri Eisendrath, Gov. Flinckstraat 327
1240 en tot den 2en secretaris den heer Arn. Druyff, N. Prinsengracht 98.

De Zwitsersche trein.

Precies op tijd vertrok vanochtend half negen van het Centraal-Station de extra-trein
naar Zwitserland. In den trein bevond zich een aantal passagiers. Onder hen trokken
1245 de aandacht een aantal verpleegsters en verplegers voor de ambulance in Servië. Op
verzoek van dr. Van Tienhoven, die reeds van het begin van den oorlog tusschen
Oostenrijk en Servië, met zuster De Groote in dienst is van het Servische Roode
Kruis, vertrokken met dezen trein naar Servië de verplegers A. F. Henken, die
ongeveer een jaar geleden het lijk van den verpleger Braam uit Bulgarije overbracht,
1250 en M. Das. Terwijl zich bij hen aansloten de zusters A. Westerhof en H. van der
Maden, die reeds bij de vorigen oorlog van Servië goede diensten hebben verleend aan
het Servische Roode Kruis. De ambulance werd uitgeleide gedaan door den consul-
generaal van Servië den heer M. Merens en vele familie-leden der vertrekkenden. Met
denzelfden trein vertrokken eenige Grieksche studenten, uit Luik afkomstig, naar hun
1255 vaderland. De consul-generaal van Griekenland de heer R. Lehmann deed hen uitgeleide.

Desertie?

Voor den Krijgsraad werd te 's-Gravenhage gisteren behandeld de zaak van een
miliciensoldaat 3e regiment infanterie in onderhoud bij het Depôt Bataljon van de 3e
1260 Infanterie Brigade te 's-Gravenhage. Aan beklagde is ten laste gelegd dat hij te 's-
Gravenhage op 9 Augustus jl. toen de militie buitengewoon door de Koningin bijeen was
geroepen, op het avondappèl bij zijn korps heeft gemankeerd en zonder verlof afwezig
[bedoeld zal wel zijn afwezig] is gebleven dat hij zich op 11 Augustus d.a.v. te 10
uur v.m. weder bij zijn korps hoeft aangemeld. Beklaagde, die reeds vroeger twee
1265 malen militaire detentie onderging ter zake van desertie in tijd van vrede, erkende
het hem ten laste gelegde. In plaats van te zorgen dat hij op Zondag 9 Augustus op
het avondappèl present was, was hij zonder verlof anderhalven dag in Rotterdam gaan
doorbrengen en had zich daarna op Dinsdag 11 Augustus weder bij zijn korps alhier
gemeld. De president wees den beklagde op het verkeerde van zijn handelwijze, vooral
1270 in tijdsomstandigheden als de tegenwoordige. De auditeur-militair achtte het ten
laste gelegde wettig en overtuigend bewezen door beklagde's bekentenis en door de
gehoorde getuigen, doch overwoog, dat, waar bij Kon. Besluit van 31 Juli jl. no. 89
de militie buitengewoon was opgeroepen en op 9, 10 en 11 Augustus nog onder de
wapenen was, wel is waar met in achtneming van art. 17 Crimineel Wetboek in verband

1275 met art. 87 Strafwetboek de bepalingen omtrent tijd van oorlog in het C. W.
voorkomende waren toe te passen, doch dat, waar aan den anderen kant – waar geen
feitelijke oorlogstoestand in den lande is tegen zoodanige wetsuitlegging bezwaren
1280 bestaan, terwijl aan Z.E.Achth. ook van hoogerhand is te kennen gegeven dat niet mag
worden aangenomen dat hier te lande sedert 1 Augustus jl. tijd van oorlog zou zijn,
ten deze het ten laste gelegde en bewezen verklaarde feit niet strafbaar is, als
vallende niet onder desertie in den zin van het C. W. terwijl ook niet is ten laste
gelegd desertie in tijd van vrede. Z.E.Achth. requireerde derhalve *vrijspraak* van
beklaagde, en diens ter beschikkingstelling van zijn korpscommandant om disciplinair
te worden gestraft.

1285

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Woensdagmiddag stond voor den krijgsraad terecht een marinier 2e klasse, beschuldigd
dat hij op 7 Augustus 1914 te Hellevoetsluis aan boord van Hr. Ms. "Buffel" zich
heeft verzet tegen eenige schepelingen die orderhadden hem in arrest te stellen, en
1290 den daarbij aanwezigen officier van de wacht, op wiens order de arrestatie
geschiedde, heeft beleedigd en bedreigd door dien officier toe te voegen: "leelijke
cholera-wipper, ik zal je aan stukken scheuren". De fiscaal schuldigverklaring
eischend, wees er op dat het woord "cholera-wipper" beleedigend is omdat in het
algemeen aan boord ieder woord waarin het woord "cholera" voorkomt, als het iemand
1295 wordt toegevoegd, een scheldwoord is en als zoodanig beleedigend en dat de feiten op
7 Augustus 1914 gepleegd, een ernstig karakter dragen omdat ze gepleegd zijn in een
tijd waarin in het bijzonder van ieder militair stipte gehoorzaamheid moet worden
geëischt. Op grond van een en ander eischte hij voor de wederspanning een maand
gevangenisstraf en voor het beleedigen en bedreigen van zijn meerdere 3 maanden
1300 militaire gevangenisstraf met aftrek van het prefentief arrest. Mr. Lesberg, advocaat
van den beklaagde, betoogde dat het woord "cholera-wipper" niet beleedigend is en dat
de tijdsomstandigheden, waaronder de feiten zijn gepleegd veel meer van dien aard
zijn dat z.i. het op den weg van den krijgsraad ligt dergelijke beklaagden niet zwaar
te straffen opdat ze spoedig weer hun dienst kunnen doen, waarop nu speciaal prijs
1305 wordt gesteld. Op grond hiervan vroeg hij het opleggen van een geringe straf en
onmiddellijke invrijheidsstelling van den beklaagde. De krijgsraad beschikte
afwijzend op dit laatste verzoek.

DE PERS.

1310 Het opbrengen van Nederlandsche handelsschepen met hun ladingen.

De *Nieuwe Ct.* maakt enkele opmerkingen naar aanleiding van het feit dat in de jongste
dagen de kruisers van een der oorlogvoerende mogendheden het hebben voorzien op
Nederlandsche stoomschepen, die handelsartikelen vervoeren. Daar deze schepen varen
onder neutrale vlag, terwijl de lading gedekt is door scheepspapieren, die het bewijs
1315 leveren, dat zij bestemd is voor Nederlandsche onderdanen, alzo voor onderdanen van
een neutralen staat; daar bovendien bij de bekende *Declaratie van Parijs* van 1856 het
stelsel "Vlag dekt de lading" door alle maritieme mogendheden van beteekenis is
aangenomen, doet zich de vraag voor: Met welk recht wordt aan den handel van een
mogendheid, die de oorlogvoerenden aan zich verplicht door het bewaren van een
1320 onberispelijk neutrale houding, zulk een belangrijke schade toegebracht? Is het te
rijmen met een vriendschappelijk optreden tegen een neutralen staat, wanneer de
oorlogvoerenden den invoer over zee van levensmiddelen voor de onderdanen van dien
staat onmogelijk gaan maken ?

Voor het beantwoorden van deze vraag dient men – zegt de *N. C.* – in de eerste plaats
1325 in het oog te houden, dat het stelsel "Vlag dekt de lading" alleen doorgaat, voor
zoover die lading geen contrabande is. Daar echter van contrabande alleen sprake kan
zijn, wanneer een vijandelijke bestemming aanwezig is, kan de straf, op het vervoer
van contrabande gesteld (verbeurd verklaren van de contrabande, en bovendien van het
schip, wanneer de contrabande meer dan de helft der lading bedraagt) alleen worden
1330 toegepast, wanneer bewezen is, dat de aan boord zich bevindende contrabande-artikelen
een vijandelijke bestemming hebben. Men moet dit echter kunnen vaststellen en... hier
begint de ellende. Elk belligerent oorlogsschip heeft het recht een handelsschip,
onder welke vlag ook varende, aan te houden, en aan boord een onderzoek in te stellen
naar de vlag, de papieren en de lading. Zijn contrabande-artikelen aan boord – en dat
1335 is, gelet op de uitgebreide lijsten van de artikelen die onder de rubriek volstrekke,
dan wel voorwaardelijke contrabande vallen, bij een handelsschip bijna altijd het
geval – dan begint de met het onderzoek belaste marineofficier dit als een verdachte
omstandigheid te beschouwen en volgt meermalen opbrengen naar een haven van de
betrekken oorlogvoerende partij voor nader onderzoek. Nu zoude men oppervlakkig
1340 zeggen, dat de zaak eenvoudig genoeg is. Is een artikel, behoorende tot de rubriek

voorwaardelijke contrabande, bijv. graan of meel, aan boord, en wijzen de scheepspapieren uit, dat dit bestemd is voor een Nederlandschen handelaar, zoo kan van vervoer van contrabande geen sprake zijn, daar volgens art. 33 der Zeerecht-

1345 declaratie van Londen, dergelijke artikelen eerst aan het buitrecht zijn onderworpen, wanneer wordt vastgesteld, dat zij bestelnet zijn voor De gewapende macht of voor de administratieve organen van een vijandelijken staat. Volgens art. 35 van deze

1350 declaratie zoude deze bestemming nimmer kunnen worden vermoed, zoolang de rechtstreeksche bestemming is een neutrale haven. Evenwel is, zooals wij reeds vroeger in het licht stelden, genoemd artikel voor dezen oorlog door Engeland en

1355 Frankrijk niet aanvaard en wordt, ongeacht de neutrale bestemming van *het schip*, de vijandelijke eindbestemming van het uit contrabande-artikelen bestaande gedeelte van de *lading* vermoed, wanneer dit bestemd is voor een agent van den vijandelijken staat of voor iemand die van de overheden van dien staat afhankelijk is.

1360 Wat is nu het geval? Zeeslagen worden voorloopig, naar het schijnt, niet geleverd. Het voornaamste werk van de belligerente kruisers schijnt in dit stadium te zijn, op den handel te passen, en, zoolang dit het eenige werk is, is de verleiding voor de commandanten dier kruisers groot, gebruik te maken van de groote macht, in hun handen gelegd, om op neutrale handelsschepen oefeningen in het doorzoekingsrecht te houden. Wordt daartoe eenmaal overgegaan, dan ligt voor de hand het streven om een aanleiding

1365 te vinden, die de toepassing van het doorzoekingsrecht wettigt, zoodat dus in den regel den commandant van den belligerenten kruiser eenige omstandigheden verdacht zullen voorkomen en – het schip wordt opgebracht, waarmede ongerief en groote financieele schade voor de eigenaars van schip en lading een aanvang nemen. De zaak komt dan voor een prijsrechtbank van den staat, waartoe de kruiser, die het schip heeft opgebracht, behoort. Over den graad van objectiviteit van deze rechtspraak zullen wij niet in beschouwingen treden, doch alleen doen opmerken, dat het gemis van een Internationaal Prijzenhof als hof van beroep voor de uitspraken der nationale prijsrechtelijke instellingen in dezen oorlog zeer sterk zal worden gevoeld. Des te meer, omdat het verdrag voor de instelling van dit hof door de mogendheden, op de

1370 Tweede Vredesconferentie vertegenwoordigd, wel is geteekend (niet door alle, doch dit is hier niet van belang), maar nog niet bekrachtigd. Geen der mogendheden wenschte tot bekrachtiging over te gaan, zoolang niet bekrachtigd is de Zeerechtdeclaratie van Londen, die feitelijk de code zal vormen, waarop de uitspraken van het Prijzenhof moeten berusten. In afwachting van de behandeling der zaak voor het prijsgerecht, en, van de uitspraak van deze instelling, wordt het schip vastgehouden. Of wel men is zoo genadig, het doel der lading, waaromtrent verdenking bestaat, te doen ontladen en het schip te laten vertrekken.

1375 Wanneer de oorlogvoerende Staten, behalve door gebruikmaking van leger en vloot, ook economisch den tegenstander zooveel mogelijk trachten uit te putten, dan is, meent De

1380 N. C. een streven te verwachten, om den toevoer ter zee van levensmiddelen voor een neutralen staat van waaruit levensmiddelen naar dien tegenstander uit te voeren zijn, naar vermogen te beletten. Het gevolg kan dan zijn, dat de prijsgerechten van het standpunt uitgaan, dat de neutrale staat bevolkt is met agenten van den vijandelijken staat of met personen die van de overheden van dien staat afhankelijk zijn. Men kan hiertegenover zeggen: het is dan toch aan de prijzenrechtbank om te bewijzen, dat de

1385 eigenlijke eindbestemming van de lading niet is de neutrale bestemming van het schip, maar de vijandelijke staat. Dit gaat op bij de gewone rechtspraak; maar bij de volkenrechtelijke zoogenaamde rechtspraak bestaat onder allerlei juridische ongelooflijkheden, ook die van den negatieven bewijslast. D. w. z. men neemt aan dat

1390 vermoeden van schuld bestaat en het is aan den beschuldigde om het tegendeel te bewijzen. Men vergt dus van den eigenaar van de lading, die in aanmerking wordt gebracht om als contrabande geconfisqueerd te worden, het bewijs te leveren, dat de eindbestemming van deze lading werkelijk niet is eenig orgaan van den staat, die vijandig is aan den staat welks kruiser het schip heeft opgebracht. Het behoeft geen

1395 betoog, dat de kansen voor het behoud van de aangehouden levensmiddelen onder deze omstandigheden zeer gering worden; dat Nederland door zijn grenzen aan Duitschland in dezen oorlog kans heeft in zijn handel onberekenbare schade te lijden, en ook dat de voor De Nederlandsche onderdanen aangevoerde levensmiddelen wederrechtelijk in het bezit geraken van mogendheden, die in vriendschap met Nederland heeten te leven.

1400 De "N. C." herinnert er aan dat het niet de eerste maal is dat de neutrale handel van een oorlogstoestand schade ondervindt. Het was tot 1856 weleer regel, wanneer onder de oorlogvoerende mogendheden zich een of meer bevonden, die over een krachtige marine beschik ten. Dit heeft bijv. op 10 Maart 1780 keizerin Catharina II van

1405 Rusland geleid tot het uitvaardigen van haar bekende "Declaratie aan De Hoven van Londen, Versailles en Madrid" in welke declaratie o.a. voor de neutrale staten het recht van een vrijhandelsverkeer ter zee werd geëischt. Deze declaratie werd toen

aanleiding tot het ontstaan van den bond der z.g. gewapende neutraliteit. Nederland was van dien bond mede lid, doch tevens oorlogvoerende mogendheid en ondervond dientengevolge van beide omstandigheden alleen de nadeelen. Nu kan bij oorlogvoerende mogendheden, waarvan de handel onder eigen vlag aan allerhande gevaren is blootgesteld, wel eens een streven bestaan, het ondervonden eigen nadeel eenigszins goed te maken met behulp van ladingen van neutrale schepen, die voor goeden prijs worden verklaard. De combinatie van het onderzoekingsrecht en het verderfelijke contrabande-systeem maken een dergelijk optreden gemakkelijk en zoolang een maritiem sterker mogendheid tegenover een zwakkere optreedt, is het ook een zeer goedkope maatregel. Immers, een oorlog is daarvan niet spoedig het gevolg; hoogstens kan een (zeer kostbare) procedure voor het Hof van Arbitrage, en dan eerst geruimen tijd later, eenige voldoening schenken, waartoe echter de vrijwillige medewerking van beide partijen wordt vereischt. De conclusie van de "N. C." is dat het recht van onderzoek, gepaard aan het contrabande-systeem, een zeer gevaarlijk wapen is in de handen der maritieme organen van de oorlogvoerende mogendheden, gericht tegen den handel en de voorziening van levensmiddelen der neutrale mogendheden. Het blad acht het daarom een gebiedende eisch, dat deze oorlogvoerende mogendheden aan hare uitvoerende organen zooveel zelfbeperking en gevoel van rechtvaardigheid weten op te leggen, dat het misbruiken van dat wapen in het vervolg wordt tegengegaan.

Laatste Berichten.

DE OORLOG.

BELGIË.

1430 **Een proclamatie van generaal v. d. Goltz.**

Verleden week Vrijdag heeft generaal v. d. Goltz de volgende proclamatie in drie talen te Brussel laten aanplakken: Z. M. de keizer van Duitschland heeft, na bezetting van het grootste gedeelte van het Belgisch gebied, mij wel tot algemeen gouverneur van België willen benoemen. Ik heb den zetel der algemeene regeering te Brussel gevestigd, in het ministerie van wetenschappen en kunsten, Wetstraat. Op bevel van Z. M. is een burgerlijk bestuur ingesteld bij den algemeenen gouverneur, (ministerie van oorlog (Leuvensche straat). Zijne Exc. von Sandt is belast met de leiding van dit bestuur. De Duitsche legers rukken zegepralend vooruit in Frankrijk, Mijne taak zal zijn de rust en de orde op Belgisch gebied te verzekeren. Elke vijandelijke daad der inwoners tegen de Duitsche militairen, elke poging om hunne verbinding met Duitschland te verstoren, de diensten van den spoorweg, telegraaf of telefoon te hinderen of af te snijden, zullen zeer streng gestraft worden. Elke weerstand of opstand tegen het Duitsch bestuur, zal zonder genade onderdrukt worden. 't Is de harde noodzakelijkheid van den oorlog, dat de straffen voor vijandelijke daden behalve de schuldigen ook onschuldigen treffen. Het is dus zooveel te meer de plicht van alle verstandige burgers, invloed uit te oefenen op de woelige elementen, ten einde ze te weerhouden van elke daad tegen de openbare orde. De Belgische burgers, die verlangen vreedzaam aan hun werk te gaan, hebben niets te vreezen van de Duitsche troepen of overheden. Zooveel mogelijk zal de handel moeten hervat worden, de fabrieken zullen weer moeten geopend worden, de oogst moet binnengehaald worden. Belgische burgers, Ik vraag aan niemand zijne vaderlandslievende gevoelens te verloochenen, maar ik verwacht van u een wijze van onderwerping en eene volstreekte gehoorzaamheid aan de bevelen van den algemeenen gouverneur. Ik nodig u uit hem vertrouwen te betoonen en hem uwe hulp te verleen. Ik doe die uitnoodiging in het bijzonder aan de ambtenaren van den staat en de gemeenten, die op hunnen post gebleven zijn. Hoe meer gevolg zult geven aan dezen oproep hoe meer gij uw land zult kunnen dienen. Gedaan te Brussel den 2 September 1914. de algemeene gouverneur, Baron von der Goltz, veldmaarschalk.

1460 **Spoorwegklacht?**

Aan de Redactie! Naar aanleiding van het ingezonden stukje geteekend V. D. F. in uw ochtendblad van gisteren, zou ik gaarne enkele opmerkingen willen maken. In de eerste plaats kan ik mij onmogelijk voorstellen, dat iemand – zooals de geachte inzender schrijft – sinds de mobilisatie elken morgen, dat is dus ongeveer 40 dagen, in een goederenwagon reist. Zelf ben ik ook forens en ga elken morgen met den trein van 8.08 (al reis ik dan niet met een abonnement 1e klasse) en verkeer dus in dezelfde omstandigheden als de heer V. D. F., doch ik heb nog geen enkele maal in een goederenwagen gereisd, al heb ik in die 40 dagen weliswaar een keer of drie in een volle coupé of zijgang moeten staan. Maar er zijn van die reizigers, die zich elken dag weer bijzonder zenuwachtig maken en bij het binnenstoomen van den trein maar direct naar den goederenwagen rennen, uit angst dat ze niet meekomen. Al zouden ze niet mee kunnen gaan, dan zou dat nu nog zoo heel erg niet zijn, denk ik, want om

1475 8.14, dus slechts 6 minuten later, gaat er weer een trein, al stopt die dan ook te Weesp en M. P. Ook heb ik de door den heer P. genoemde wijze van stoppen al eenige malen medegemaakt. Den eersten keer ben ik toen ook mee gaan klauteren over de brug, maar een volgende maal ben ik een paar minuten, misschien nog korter, in mijn coupé blijven zitten, daar er altijd wordt afgeroepen door de conducteurs "zitten blijven" en wel omdat de trein dan direct zooals men dat uitdrukt "opgehaald" wordt d.w.z. hij wordt verder onder de stationskap gereden. Inmiddels, Hoogachtend, A. J. A.

1480 **ENGELAND.**

De suffragettes en de oorlog.

1485 Nationale geschillen moet wijken tegenover het nationale gevaar. Dat is ook het standpunt van de felle suffragettes, zooals blijkt uit een redevoering eergisteren door miss Christabel Pankhurst gehouden. De nederlaag van Engeland en de zegepraal van Duitschland zou een ramp zijn ook van het standpunt der vrouwen, meende de spreekster en merkwaardig, in verband met de vroegere actie der militanten, was de verklaring die miss Pankhurst deed volgen: "dat in de Engelsch-sprekende landen de invloed der vrouwen grooter is en haar politieke rechten uitgebreider dan in eenig

1490 ander deel van de wereld." Miss Pankhurst wekte natuurlijk haar gehoor op mede te werken aan de overwinning van Engeland - "wij kunnen niet toekijken dat geweld triompheert over vrijheid" - en eindigde met de verklaring dat men de militanten steeds had miskend, maar dat de vaderlandsliefde in haar nimmer zou kunnen worden gedoofd."

1495 **AVONDBLAD. Tweede Blad.**

Een vraag.

1500 *Ars longa, vita brevis.* Ω Een journalist is tegenwoordig, voor zooveel hij geen oorlogscorrespondent is of oorlogsberichten te bewerken heeft, een nutteloos element. Een overbodigheid. Noch als orgaan noch als leider van de openbare meening kan hij thans iets wezen, want Nederland is neutraal en een neutraal land wordt geacht geen

1505 meening te hebben over wat er daaromheen gebeurt. Zoo oordeelt althans blijkkelijk onze regeering die elke uiting van den volksgeest in de Pers bedaard en hoffelijk, maar angstvallig vermanend, tegengaat En de Pers, begrijpend hoe moeilijk onze Regeering het in deze tijden heeft, schikt zich naar haar inzichten en zwijgt terwijl er schier geen dag voorbijgaat waarop de gebeurtenissen en de gedachten niet op haar aanstormen, schreeuwend om uiting. De Pers is er dan ook, in haar permanentie, nog iets kwader aan toe dan de Volksvertegenwoordiging, die echter ook, zij 't slechts

1510 tijdens haar bijeenkomsten, een mate van blind vertrouwen in het beleid der Regeering heeft te toonen, als in normale omstandigheden noch te wenschen, noch te wachten ware. En zoo ziet men dan dat het Parlement met weinig of geen critiek de meest abnormale voorstellen goedkeurt en dat de Pers vrijwel zwijgt over handelingen als die van de Fransche regeering ten aanzien van onze scheepvaart of uitingen van de

1515 Fransche pers ten aanzien van ons land, beide zoo opmerkelijk verschillend van de houding der Engelsche regeering en de Engelsche pers te onzen aanzien. Men moet vertrouwen in de waarlijk ook reeds afdoen de gebleken, wijsheid en activiteit van de Regeering en deze ons maar buiten het herhaalde contact met den volksgeest laten, dat ze anders vindt in de uitingen van Parlement en Pers.

1520 Deze toestand heeft ongetwijfeld nog al wat bedenkelijks. Onder andere dit dat in het buitenland deze doodsche stilte tot heel wat verkeerde uitlegging kan leiden. Slaapt Nederland? Is het land van de *villes mortes* in zijn geheel *un pays mort* geworden? Of durft Nederland geen kik meer geven, zooals een haas die zich roerloos dood houdt om maar niet door de jagers te worden gezien? Want haast al wat er bij ons gedaan is en

1525 gedaan wordt - en dat is waarlijk niet weinig - blijft, te midden van de reuzendingen die ons omgeven, goeddeels onopgemerkt. Er is niets aan te doen. Wij moeten veel zwijgen en veel opkroppen dat wij ook later nooit zullen kunnen uiten omdat het dan niet actueel meer wezen zal. Maar er zijn nu en dan toch enkele, zeldzame gedachten en handelingen die de openbare meening zich mag veroorloven, omdat de Regeering op

1530 zoo'n punt niet *kan* optreden. Dat is, dunkt ons, onder andere onze zorg over de bedreiging van internationale schoonheid door het oorlogsgeweld. Wat er te Leuven, te Mechelen, misschien ook te Dinant is geschied, moet, ook al tracht men het zoo optimistisch mogelijk te bezien bij alle vrienden van oudstedenschoon droefenis wekken en groote zorg voor de naaste toekomst. Men is nu wel allengs te weten gekomen

1535 dat het gelukkig niet zóó erg is als aanvankelijk werd uitgeroepen, maar toch: het is al erg genoeg. En velen zullen, met ons, met bange vreeze denken aan de mogelijkheid dat Gent, dat het ongeëvenaarde Brugge, of dat Fransche plaatsjes als Rouaan zouden worden gestraft als Leuven. Moet dat nu maar lijdelijk worden afgewacht? De oorlog

zal nog duizenden menschenlevens vergen. Dat is de meedoogenlooze onvermijdelijkheid. Menschenlevens echter zijn, niet voor hun allernaaste maar wel voor de gansche menscheid, te vervangen door andere. Kunstwerken evenwel zijn uitingen van het hoogste, het opperste der menscheid. En zij komen, eens verwoest, niet meer. Het Heden is te regenerereen, het Verleden niet.

1540 Nu is dit de vraag die zeker bij velen is gerezen: Al zouden de *bewoners* van Leuven zoo schuldig zijn geweest als hun overwinnaars getuigen en al zou men zelfs een algemeene tuchting van de *bevolking* voor daden die misschien maar enkelen bedreven, onder de ijzeren wet van den oorlog willen brengen, is het dan onvermijdelijk dat gebouwen worden gestraft? Moet het Verleden getuchtigd worden wegens verzet van het Heden? Moet de Schoonheid die buiten de grenzen reikt van plaats en tijd, zoo straf

1545 getrokken worden in den engen kring van plek en oogenblik? Deze vraag kan niet door eene Regeering worden overgebracht. Ieder voelt daarvan de onmogelijkheid. Maar waarom zou ze niet door anderen kunnen worden gesteld, mits komend uitsluitend uit den kring der naaste vrienden van oude schoonheid, zoodat alle politieke bijgedachte vermeden en het zuiver aesthetische motief in 't volle licht gebracht zou worden.

1550 Indien de besturen van den Ned. Oudheidkundigen Bond en van de Maatschappij voor Bouwkunst met misschien nog een vereeniging als Heemschut zich eens richtten met een sober, ernstig, eenvoudig verzoek tot den Duitschen Keizer en hem vroegen: Majesteit, wij oordeelen noch veroordeelen. Wij buigen ons voor oorlogsnoodzaak. Maar wij vragen Uwe Majesteit in alle bescheidenheid om, als *Oberster Kriegsherr*, een order te willen

1555 doen uitvaardigen waarbij, ten voorbeeld ook voor de legers der andere oorlogvoerenden, aan uwe legers gelast wordt om de Schoonheid van het Verleden niet te doen boeten voor wat er misschien leelijks in het heden is en de schuld van kleine menschen niet te wreken aan de hooge onschuld van grootsche gebouwen... ..Zou dat kwalijk zijn te nemen en zou het ons land in den oorlog kunnen slepen? Wij kunnen het

1560 niet gelooven. We zijn toch nog niet tot zóó'n roerloosheid gedoemd, dat zelfs een strikt aesthetische beweging als een casus belli ware te duchten?

1565 't Geeft toch niets - hooren wij. Misschien niet. Maar misschien toch wel. Keizer Wilhelm heeft voor monumenten van oude architectuur heel vaak belangstelling getoond. Men denke aan de Wartburg. Ook tot zijn verbeelding spreekt de stem van het Verleden, juist in zulke uitingen van schoonheid. En ook wanneer hij onwrikbaar overtuigd is van de onmogelijkheid dat eens de krijgskans keeren zou dat de Dom van Keulen het lot zou deelen van den St. Pieter te Leuven of van den St. Rombout te Mechelen en dat de schoonheidsvrienden in Nederland met evenveel zorg zouden denken aan Neurenberg als thans aan Brugge - dan nog kan de gedachte aan de groote stedenschoonheid in zijn

1570 eigen Rijk hem de cultuurroeping sterker doen gevoelen die hij aan het Duitsche volk steeds toekent. Misschien zal hij dan, over dezen oorlog heen ziend in de toekomst der cultuur oordeelen: De kunst is lang, het leven kort... ..en het gevraagde bevel uitvaardigen. Een vraag.

1580 **BINNENLAND.**

Van verschillende zijden vernemen wij, dat courantenverkoopers ons blad ten verkoop aanboden onder het uitroepen van sensationeele onjuiste of schromelijk overdreven mededeelingen, als b.v. "groote Duitsche nederlaag". Wij hebben een strikt verbod daartegen uitgevaardigd. Lezers, die courantenverkoopers toch deze afkeurenswaardige

1585 practijken hooren toepassen, worden uitgenoodigd ons dit mede te deelen met juiste opgave van tijd en plaats. Courantenverkoopers, die in strijd met onze instructie handelen, ontvangen geen couranten meer ten verkoop.

De officieren Reimers en Verhulst.

1590 Onze gezant te Rome heeft aan den Minister van Buitenlandsche Zaken gemeld, dat, volgens bericht aan hem van den Roemeenschen gezant te Durazzo, de noodige orders zijn gegeven om de twee gevangen genomen Nederlandsche officieren, de heeren Reimers en Verhulst, in vrijheid te stellen.

1595 **Posterijen en Telegrafie.**

De telegraafkabel Tokio-Guam is gestoord.

ONDER DE STREEP.

Over iets anders.

1600 Typisch Nederland door een Engelschen bril. - Ik zou haast willen beweren, dat het goed doet, wanneer je eens iets anders te lezen krijgt dan over, ...enfin, laat ik, om het woord niet te noemen, zeggen: over iets anders! Het bekendste der Engelsche geïllustreerde tijdschriften, "The Graphic" van aanvang Augustus, lag in de portefeuille, en zijn eerste bladzijde vertoonde natuurlijk al wéér een toepasselijke

1605 tijd-teekening: een zitting van het Engelsche parlement, waarboven de oorlogs-engel zweeft, brandende toorts in de eene hand, ontbloot zwaard in de andere. Was 't niet alwéér hetzelfde?... Doch bij het verder bladeren, daar ineens, een paar krabbertjes, waarin we dadelijk ons land herkennen!... we kijken, alsof het nu eenmaal zoo behoort, – op een stukje Hollandsch waterland met wat schuitjes aan den wallekant.

1610 Het opstel, dat er door Arnold Bennett wordt bijgeschreven, heeft nu eens volstrekt niets, maar dan ook letterlijk niets te maken, met oorlog of mobilisatie, met malaise of wereld-ellende! Alleen reeds daarom is de lezing van deze reis-aanteekeningen, bij wijze van vluchtige reiskrabbels, als een verpozing. En te meer welkom is deze afleiding van het bloedige dagelijksche kranten-menu, nu het blijkt, dat deze Engelse

1615 16 beschrijver van ons land en gemakelijke wijze wist rond te kijken, en op onderhoudende wijze weet te beschrijven wat hij zag. Onder andere omstandigheden zouden we wellicht aanmerking maken op den ironischen toon, waarop hij zijn mededeelingen over ons Hollandsche provincialisme debiteert. Maar nu, – kom! we zijn te dankbaar voor de afleiding, en Arnold Bennett erkent zelf ergens in zijn opstel

1620 dat het hem er om te doen was, ons land juist zò te zien, en niet anders. In dezen gedachten-gang waardeeren we dan ook zijn artikel in een der voornaamste Engelsche geïllustreerde bladen zeer; zelfs redeneeren we aldus, dat het toch maar rustig is voor ons landje, dat men in het buitenland ons land wil blijven beschouwen als zulk een curieus reis-gebied. Laat men ons slechts belangrijk blijven vinden,

1625 niet om onze imperialistische politiek, noch om ons geweldige leger, of om onze onwederstaanbare vloot, ..doch liefst vanwege de landelijke aantrekkelijkheden van Nederland. Ja, zelfs meenen we, dat straks, wanneer al die buitenlandsche ellende geleden zal zijn, wanneer veel later de oorlogs-gruwel zal hebben uitgeraasd, – dat het dan voor een aantal buitenlanders een rustige gedachte moet zijn dat daar tusschen al die onverzoenlijke vijanden een klein land ligt, dat onzijdig was en bleef, dat het bereizen door alle tijden heen steedswaard was en dus blijft; zoodat de waarschijnlijkheid groot is dat een hernieuwde stroom van vreemdelingenbezoek zich na het eindigen van dezen oorlog over klein Nederland zal uitstorten.

1630 Aldus is ons welkom wat deze Engelschman in de "Graphic" over ons gelieft te schrijven; dat hij ons wat eenzijdig door zijn Engelschen bril bekijkt, laat ons op het oogenblik zelfs onverschillig, – sterker nog, we willen ons mèt hem amuseeren over hetgeen hij op een regenachtigen Zondagmiddag waarnam, toen hij met zijn yacht de Zeeuwsche stroomen bezeilde, en eerst in Zierikzee, daarna in Zijpe kwam te ankeren. In het eerste plaatsje aanschouwde hij als eenig teeken van leven een

1640 processie van Zierikzeeërs, die plechtig ter kerk pantoffelde in het tweede plaatsje aanschouwde hij de voltallige dorpsbevolking, die den geheelen middag ernstig besteedde aan het wachten op het buurt-treintje, dat aan kwam poefen. "The spirit of romance had pricked them all to the railway-station to see the train come in!" Hij geeft ook een aardige beschrijving van eenige der groote rijn-aken, waarlangs hij met zijn zeilyacht te liggen komt; het is ergens in de buurt van Dordrecht. Hij beschrijft de reusachtige lengte dezer riviermonsters en de manier waarop de kapitein en zijn gezin op het tot woning verbouwde achterdek zijn gehuisvest. Wanneer twee van zulke aken zij-aan-zij liggen – beweert hij – dan moet men niet denken, dat er een schijntje bestaat van toenadering tusschen twee dezer gezinnen; zij kennen elkaar

1645 niet, doen tenminste alsof ze elkaar niet kennen, en ze zullen elkaar later ook nooit willen herkennen. Er is slechts de sloopshond, die over de scheepsplank van het eene schip naar het andere draaft, aldus de eenige gemeenschap tusschen de drijvende burens onderhoudende.

1650 Dit is niet onaardig waargenomen. Zoo is ook goed getypeerd de scène voor eender Zuid-Hollandsche bruggen, waarvan beweerd werd door den bruggewachter, "dat-ie in 'n wipje zal open gaan." Maar dat duurt tijden. En als de passage eindelijk vrij is, typeert de Engelsche schrijver de oopen-gehoopte menigte wachters achter het gesloten brughek aldus: "Alles verdringt zich nu door de opening, gelijk een troep zondaars, die plotseling den hemel voor zich geopend zien, terwijl ze op zoo iets zeker niet gerekend hadden."

1655 Evenmin is van humor ontbloot zijn schetsje van de Schiedamsche tram; je ziet dat voor je: "'n Tram, met een verzakt, doch niettemin zich op de been houdend paard, dat wit is, doch onder een geel zeil verborgen wordt gehouden, vormende het voorwerp van meest melancholiek provincialisme, waarmede ik ooit in aanraking kwam. Het staan daar van die tram, in het licht van een druilige gas-lantaarn, en met het vooze licht van zijn eigen kleurlamp, vervulde m'n hart met iets onuitsprekelijk neerslachtigs, – en toch prachtigs." (Zou men niet denken aan Breitners oude Damtram!) Hij vervolgt zijn etsje: "'t Is of er een menschen-geslacht aan me voorbij gaat. Ik stond op het bordesje van de tram en wachtte tot de tram zou wegrijden. Dan klom een oude vrouw

1670 langzaam in de tram, ging naar binnen en groette; ik groette terug. Weer ging een

eeuwigheid voorbij. Daarop schoof een geheimzinnige figuur het dek van het paard, en het paard kwam op z'n vier pooten overeind. We zouden weg rijden. Maar een opgerolde parapluie wenkte uit de duisternis; een ouwelijk menschenpaar naderde de tram; dank zij de parapluie, werd ons vertrek ietwat uitgesteld. Dan vertrokken we..."

1675 Men zou kunnen opmerken, dat er in Schiedam nog wel iets anders valt waar te nemen dan slechts zulk een tram-impessie; en ook, dat ons land er anders uit ziet dan de teekeningetjes van E. A. Richards; terwijl er ook ander Zondag-vertier heerscht in den lande dan het trein-wachten in Zijpe. Maar waarom zouden we protesteeren?... Dit is eens iets anders! En temidden van die wereld-razernij van bloed en vlammen, werd

1680 ons daar in-eens een fragment van ons landje voorgeteekend, zooals het hier-en-daar ongetwijfeld is. En het weldadigt als een zachte balsem, dat het hier is, naar ons land, dat een vreemdeling het oog richt, wanneer hij de visie wil hebben van iets rustigs, iets vreedzaams. Zulk een buitenlandschen indruk van ons land mogen we niet onderschatten, stellig niet nu, daar later heel de uitgeputte wereld snakkend uit zal

1685 willen zien naar één plek van rust en vrede.

Algemeene dienstplicht.

Aan de Redactie!

Dezer dagen komt het onrechtvaardige der loting al bijzonder in het licht te staan.

1690 Wie het geluk had bij de loting een hoog nummer te trekken – louter toeval – is van alle militaire lasten ontheven. Wie een laag nummer trok en de leeftijdsgrens nog niet heeft overschreden, is nu als milicien of landweerman onder de wapenen, als hij zich niet op broederdienst of op lichaamsgebreken kon beroepen. Heden zag ik een troep, gepakt en gezakt, van een vermoeienden marsch terugkeeren. Eenige jongelui in

1695 tennispakjes – flink, van lijf en leden – en gewapend met hun rackets, die dus blijkbaar niets beters te doen hadden dan zich met tennissen te vermaken, maakten zich vroolijk over enkele oververmoeide, voortsloffende soldaten. Het is toch intreurig, dat de een uit zijn studie, zijn betrekking of zijn zaak wordt gehaald om te "dienen" terwijl anderen die blijkbaar niets om handen hebben, er het kijken toe

1700 doen. Invoering van algemeenen dienstplicht alleen kan aan die schreeuwende onrechtvaardigheid 'n eind maken. De vrijstelling wegens broederdienst kan er nog eventjes door, als de loting wordt afgeschaft. Ik ken een gezin, waarvan drie zoons onder de wapenen zijn, terwijl ik een ander gezin ken, waarvan de drie zonen allen zijn uitgeloot. Gij begrijpt wel, mijnheer de redacteur, dat het hoofd van

1705 eerstbedoeld gezin met er op zijn gemak is, als hij aan de drie zonen uit dat andere gezin denkt. Niet, dat de man niet inziet, dat het vaderland, zoo noodig, verdedigd moet worden, integendeel. Maar het is hem natuurlijk niet aan 't verstand te brengen, dat het rechtvaardig is, dat van zijn vijf zonen er drie dienen en van de drie zonen uit het andere gezin niet één. Bij invoering van algemeenen dienstplicht zullen de

1710 lichteningen natuurlijk "zwaarder" worden. Bestaat hiertegen bezwaar, dan keure men scherper en behoude men desnoods de vrijstelling wegens broederdienst. Ook zou men den totalen diensttijd bij militie en landweer van 7 op 5 jaar kunnen terugbrengen. Bij mobilisatie zou men dan toch over evenveel mannetjes kunnen beschikken als nu; het is immers wel mogelijk, dat 5 x y (lichting zonder loting) evenveel is als 7 x x

1715 (lichting met loting). Met dank voor de plaatsing, X

[Waarom jongelui, als zij zich maar niet vroolijk maken over vermoeide militairen, niet zouden mogen tennissen, verklaren wij niet te begrijpen. Maar het is juist: er is natuurlijk te elke loting iets onbillijks. Trouwens, wij weten ook niet, of de

1720 inzender het heelemaal billijk zou vinden, wanneer al de overigens flinke zoons uit een familie met zwakke oogen bij scherpe keuring vrij kwamen van den dienst en – bij algemeenen dienstplicht – al de zoons uit een andere familie dienen moesten. Maar wellicht leidt ook deze mobilisatie nog tot verandering in de tegenwoordige recruteering van ons leger, zoodat die meer algemeen bevredigend wordt. Red. H.)

1725

BEURS EN NIJVERHEID.

Buitenlandsche Handelscijfers.

De totale waarde van den invoer van België is in de vijf jaar 1908–1912 met fr. 1631

1730 millioen of ca. 50% en die van den uitvoer met fr. 1545 millioen of meer dan 56% gestegen. Bij den invoer neemt Frankrijk de eerste plaats in met fr. 908 millioen, hetgeen in de laatste vijf jaar eene vermeerdering aantoonst met 76%, terwijl dat bedrag fr. 205 millioen grooter is dan de invoer van Duitschland. De invoer van Engeland met fr. 506 millioen blijft fr. 197 millioen beneden den import van Duitschland. Belangwekkend zijn ook de handelscijfers met den Belgischen Congo,

1735 waaraan de invoer in de laatste beide jaren eene vermindering van niet minder dan fr. 19 millioen aantoonst. Bij den uitvoer neemt Duitschland de eerste plaats in met fr.

Naspeuringen van Paul Theelen: 10 september 1914

- 1007 millioen. Echter moet bij deze hooge uitvoercijfers in aanmerking worden genomen, dat zeer veel der voor Duitschland uit België betrokken goederen over Antwerpen zijn vervoerd.
- 1740 **Uit de Ver. Staten.**
NEW-YORK, 9 Sept. (Reuter). Wissel Londen Cable Transfers 4.99.50 à 5.00.000 zilver 54 3/4.
- 1745 - Het verslag van de Interborough Rapid Transit Company over het op 30 Juni j.l. geeindigde boekjaar toont aan dat 22.9% op de aandelen is verdiend tegen 18.68% in het vorige jaar.
- 1750 De publicatie van den maandelijkschen staat der koperproductie is achterwege gebleven. Volgens berichten uit New-York ligt het in de bedoeling de cijfers eerst na heropening der fondsenbeurs weder te publiceeren. De kopermarkt blijft zeer stil. Kleine verkoopen vinden af en toe à 12½ cents per lb. plaats.
- 1755 De Merchants' Bank of Canada verscheept \$ 1 millioen goud uit New-York naar Canada. Een even groot bedrag wordt door andere banken daarheen geëxpedieerd.
- 1760 De buitenlandsche wisselkoersen loopen te New-York verder terug, in verband met goudexporten, aanbod van graanwissels en het afsluiten der leening van de stad New-York voor terugbetaling van in het buitenland gehouden anticipatie-biljetten. Zicht Londen noteerde gisteren 4.98, cable transfer 4.99. Geld op termijn blijft vast. De noteering is verder opgelopen tot 9% voor een maand. Andere termijnen noteeren 8%. Prima handelspapier wordt tegen een disconto van 7% aangeboden.
- 1765 De Federal Reserve Board overweegt een plan, hetwelk beoogt de Amerikaansche banken te doen deelnemen in het bijeenbrengen van een goudfonds van \$150 millioen, waaruit schulden aan Engeland afgerekend zouden kunnen worden. Hiervan zou \$50 millioen direct in Canada worden gedeponeerd.
- 1770 De westelijke spoorwegen hebben hun plan op een verhooging der vrachttarieven aan te dringen laten vallen. In plaats hiervan trachten zij machtiging te verkrijgen om de doorgaande reizigers-tarieven met ½ cent per mijl te verhoogen.
- 1775 Door aandeelhouders der Lake Shore & Michigan Southern, die een minderheid van het aandeelenkapitaal vertegenwoordigen, was een schorsingsbevel verzocht tegen de fusie met de New-York Central. Dit verzoek is door de rechtbank afgewezen.
- 1780 De houders der algemeene hypotheek obligatiën van de Mobile & Ohio hebben machtiging verleend tot de voorgenomen uitgifte van \$50 millioen 50-jarige goud-obligatiën.
- 1785 De Ray Consolidated en de Nevada Consolidated Copper Company hebben de beslissing in zake de aankondiging van een dividend uitgesteld. De Chino Copper Company kondigde een kwartaalsdividend aan van 50 Am. cents per aandeel tegen 75 cents den vorigen-keer. De Utah Copper Company declareert een kwartaaldividend van 75 cents per aandeel.